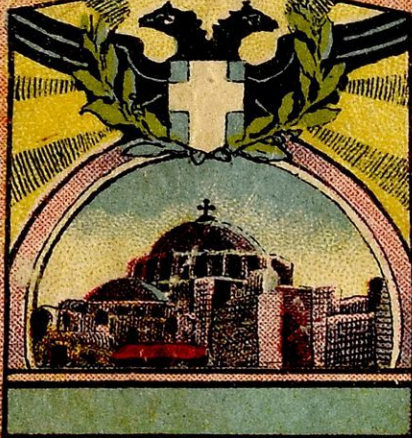

1821

1912 1918

Φ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ Β

Για την Α' τάξη των δημοτικών
σχολείων

Handwritten signature in red ink

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΤΑ Ε
ΑΘΗΝΑΙ

Α. Παπασπύρου

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Σωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

ΦΩΚ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Αρ. Εισ. 17768

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

για την Δ' τάξη των δημοτικών σχολείων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.
4 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 4

Ἐτυπώθη εἰς τὸ ἐργοστάσιον Γραφικῶν Τεχνῶν
τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Δημητράκου τὸν Ἰανουά-
ριον 1933 διὰ στοιχείων Μονοτυπίας

PRINTED IN GREECE 1932

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οί παλαιοί Έλληνες δὲν εἶχαν ἓνα κράτος. Ἦταν χωρισμένοι σὲ πολλὰ ξεχωριστὰ κράτη.

Ὅλοι ὅμως οἱ Έλληνες εἶχαν τὴν ἴδια θρησκεία. Πίστευαν δηλαδὴ στοὺς δώδεκα Ὀλυμπίους θεοὺς, εἶχαν ἀκόμα τὰ ἴδια ἔθιμα καὶ τὲς ἴδιες γιορτὲς καὶ πανηγύρια.

Μαντεῖα

Τὰ μαντεῖα ἦταν ἱεροὶ τόποι, ὅπου οἱ θεοὶ ἔλεγαν στοὺς ἀνθρώπους ὅσα ἔμελλαν νὰ τοὺς γίνουν. Τὰ πιὸ σπουδαῖα μαντεῖα ἦταν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν καὶ τὸ μαντεῖο τῆς Δοδώνης. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν οἱ μάντιες, δηλαδὴ ἐκεῖνοι ποὺ φανέρωναν στοὺς ἀνθρώπους τὸ θυμὸ ἢ τὴ δυσἀρέσκεια τῶν θεῶν καὶ συμβούλευαν μὲ ποιοὺ τρόπο μπορούσαν νὰ ξεθυμώσουν αὐτοὺς οἱ ἀνθρώποι· ἐξηγοῦσαν κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ πέταγμα τῶν μεγάλων πουλιῶν· οἱ ἀστραπὲς, οἱ βροντὲς, οἱ σεισμοὶ θεωροῦνταν γιὰ σημεῖο τῶν θεῶν καὶ λέγονταν οἰωνοί· ὅσοι δὲ ἐξηγοῦσαν τοὺς οἰωνοὺς τούτους λέγονταν οἰωνοσκόποι ἢ οἰωνομάντιες.

Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν

Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἦταν στοὺς πρόποδες τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἦταν ἀφιερωμένο στὸ θεὸ Ἀπόλλωνα. Ἡ ἱέρεια τοῦ μαντείου τούτου λεγόταν Πυθία. Αὐτὴ, ὅμα ἐπρόκειτο νὰ εἰπῆ τὰ μέλλοντα, νήστευε τρεῖς ἡμέρες.

Ὑστερα λουζόταν στὰ νερὰ τῆς Κασταλίας πηγῆς καὶ

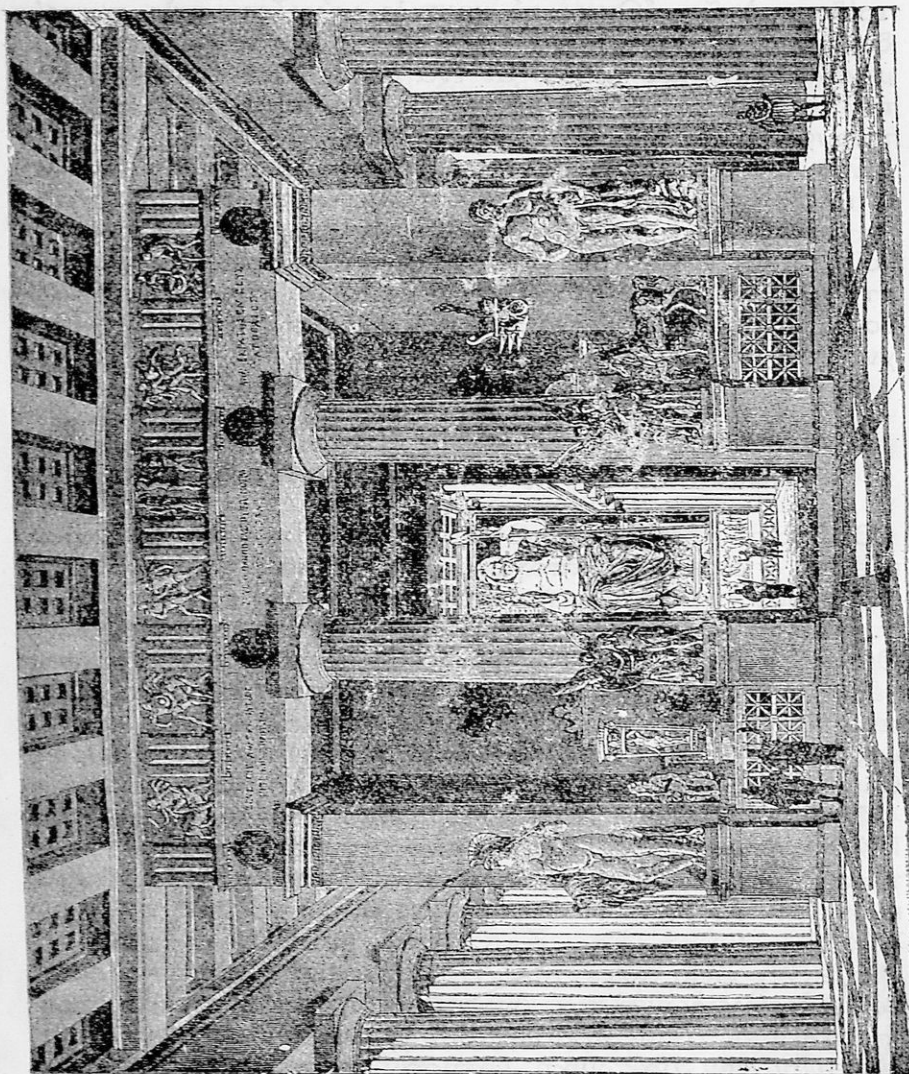
βάζοντας δάφνη στή φωτιά θυμιάτιζε τὸ σῶμα της, ὕστερα δὲ μασοῦσε φύλλα ἀπὸ δάφνη.

Ἐπειτα ἀνέβαινε σ' ἓνα τρίποδα καὶ καθίζοντας ἐπάνω σ' αὐτὸν ἔλεγε τὰ μέλλοντα σ' ἐκείνους, πού ζητοῦσαν ἀπ' αὐτὴ τοῦτο. Τὸ ὄνομα τοῦ μαντείου τούτου εἶχε γίνεи ξακουσμένο σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γι' αὐτὸ γίνηκε τὸ πλουσιώτερο ἀπ' ὅλα. Τὸ μαντεῖο τῆς Δοδώνης τῆς Ἡπείρου ἦταν ἀφιερωμένο στὸ Δία κι ἦταν τὸ πιὸ παλιὸ ἀπὸ ὅλα.

Ἄ γ ῶ ν ε ς

Ἀπὸ τὰ πανηγύρια καὶ τὶς τελετὲς σπουδαιότεροι ἦταν οἱ ἀγῶνες, πού εἶχαν διάφορα ὀνόματα, ἀνάλογα τοῦ τόπου πού γίνονταν. Τὰ Ἴσθμια γίνονταν στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου, γιὰ τιμὴ τοῦ Ποσειδῶνα, τὰ Νεμέα στὴ Νεμέα γιὰ τιμὴ τοῦ Δία, τὰ Πύθια στοὺς Δελφούς γιὰ τιμὴ τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τέλος οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, πού γίνονταν στὴν Ὀλυμπία τῆς Ἡλείας, κοντὰ στὸ δάσος τῆς Ἡλείας. Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ γίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια καὶ ἦταν ἀφιερωμένοι στὸ Δία. Πήγαιναν δὲ σ' αὐτοὺς ἀπὸ ὅλες τὶς πολιτεῖες τῆς Ἑλλάδας θεατὲς καὶ ἀγωνιστές. Ἰπρὶν ν' ἀρχίσουν οἱ ἀγῶνες αὐτοί, κήρυκες ἔτρεχαν σ' ὅλες τὶς πολιτεῖες καὶ παράγγελλαν νὰ πάψουν οἱ πόλεμοι, ἐπειδὴ τὶς ἡμέρες πού θὰ γίνονταν οἱ ἀγῶνες ἔπρεπε νὰ εἶναι σ' ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ μέρη εἰρήνη. Κάθε Ἑλληνικὴ πολιτεία ἔστελνε στοὺς ἀγῶνες τούτους ἐπισήμους ἀντιπροσώπους, πού τοὺς ἔλεγαν Θεωρούς· αὐτοὺς ὑποδεχόταν ὁ λαὸς μὲ μεγάλη τιμὴ.

Γίνονταν δὲ ἀγῶνες στὸ δρόμο, τὸ δίσκο, τὸν ἀκοντισμό, τὴν πυγμὴ, ἀκόμα καὶ ἵπποδρομίες καὶ ἄρματοδρομίες. Οἱ κριτὲς τῶν ἀγῶνων λέγονταν Ἑλλανοδίκαι καὶ ἦταν δώδεκα. Οἱ νικητὲς ἔπαιρναν στεφάνι ἀπὸ κλαδὶ ἀγριελιάς. Τὰ κλαδιὰ αὐτὰ ἔκοβε ἓνα παιδί, πού εἶχε ζωντανούς καὶ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα του. Ἡ ἀγριελιά αὐτὴ ἦταν μέσα στὸ δάσος τῆς Ἄλτης. Τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν ξεφωνοῦσε ὁ κήρυκας μὲ δυνατὴ φωνή, ὅπως καὶ τὰ ὀνόματα τῆς πα-

Τὸ ἀπὸ μέσα τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς στὴν Ὀλυμπία μὲ τὸ ἀγάλμα τοῦ Φειδία,

τρίδας αὐτῶν. Ὄταν οἱ νικητὲς γύριζαν στὶς πατρίδες τους, οἱ πατριῶτες τους ὑποδέχονταν αὐτοὺς μὲ μεγάλες τιμὲς καὶ κρήμνιζαν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ τείχη τῆς πόλης, γιὰ νὰ δείξουν μὲ τοῦτο, ὅτι πόλη ποὺ ἔχει τέτοιους ἄντρες δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τείχη.

Στὸ ἄλσος τῆς Ἀλτῆς ἦταν κι ὁ ναὸς τοῦ Ὀλύμπιου Δία καὶ τὸ ἀπὸ χρυσὸ καὶ φίλτεσι φτιασμένο ἄγαλμα αὐτοῦ, ἔργο τοῦ καλλιτέχνη Φειδία, καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμῆ, ἔργο τοῦ Πραξιτέλη, ποὺ βρέθηκε χωμένο στὴ γῆ καὶ εἶναι τῶρα στὸ μουσεῖο τῆς Ὀλυμπίας· ὅσοι δὲ τὸ βλέπουν τὸ θαυμάζουν γιὰ τὴ μεγάλη τέχνη του.

Σ Π Α Ρ Τ Η

Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν. Λυκοῦργος.

Οἱ Ἡρακλεῖδες ἦταν λαὸς ἥρωικός. Λέγονταν δὲ Ἡρακλεῖδες, γιὰτὶ ἦταν ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλῆ. Αὐτοὶ κατοικοῦσαν πρῶτα στὴν Πελοπόννησο, ἀλλὰ ὁ Εὐρυσθέας τοὺς ἐδίωξε ἀπ' ἐκεῖ. Τότε αὐτοὶ πέρασαν στὴ Θεσσαλία καί, ἀφοῦ ἐνώθησαν ἐκεῖ μὲ τοὺς Δωριεῖς, κατέβηκαν στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ πῆγαν στὴ Δωρίδα, ποὺ βρισκόταν στὴ μέση τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς Γκιώνας. Ἄλλ' ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια θέλησαν νὰ κυριέψουν τὴν παλιά τους χώρα, τὴν Πελοπόννησο.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἔφτιασαν πλοῖα στὸ ἀντικρινὸ τῆς Πελοποννήσου λιμάνι, ποὺ ὠνομάστηκε ἀπὸ τότε Ναύπακτος, καὶ ἀπ' ἐκεῖ πέρασαν στὴν Πελοπόννησο, ὅπου κυριέψαν τὴ Λακωνία, τὴ Μεσσηνία καὶ τὴν Ἀργολίδα.

Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ τῶν Ἡρακλειδῶν λέγεται κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν ἢ τῶν Δωριέων, δηλαδὴ γυρισμὸς τῶν Ἡρακλειδῶν στὴν πρώτη τους χώρα. Οἱ Δωριεῖς ἀφοῦ κυριέψαν τὴν Λακωνικὴ ζήτησαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς νὰ παραδοθοῦν χωρὶς ἀντίσταση. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς παραδόθηκαν πραγματικὰ καὶ οἱ Δωριεῖς ἀφῆκαν αὐτοὺς νὰ κατοικήσουν στὰ γύρω τῆς Σπάρτης. Ὦνομάστηκαν δὲ αὐτοὶ περιόικοι ἢ Λακεδαίμονοι.

νιοι. Ὅσοι δὲ ἀπὸ τῶν κατοίκους ἀντιστάθηκαν, τούτους ἀφοῦ τὸν ἔκαμαν σκλάβους τὸν ὠνόμασαν εἰλωτας. Ἔτσι στὴ Σπάρτη βρέθηκαν οἱ Δωριεῖς, ποὺ λέγονταν πιά Σπαρτιᾶτες. Στὴ Λακωνικὴ λοιπὸν ἦταν τρεῖς τάξεις, 1) οἱ Σπαρτιᾶτες ποὺ κατοικοῦσαν μέσα στὴ Σπάρτη καὶ εἶχαν ὅλα τὰ ἀξιώματα τῆς πολιτείας, 2) οἱ περίοικοι, ποὺ κατοικοῦσαν γύρω στὴ Σπάρτη, στὶς μικρὲς πόλεις, καὶ καλλιεργοῦσαν ἐλεύθεροι τὰ κτήματά τους καὶ 3) οἱ εἰλωτες, ποὺ ἦταν δοῦλοι στοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ ἔκαναν ὅλες τὶς δύσκολες δουλειές τῶν Σπαρτιατῶν.

Ὁ Λυκοῦργος

Ἀφοῦ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο πῆραν οἱ Δωριεῖς τὴ Σπάρτη, οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἔκλεξαν δύο βασιλεῖς, τὸν Εὐρυσθένη καὶ τὸν Προκλή, ποὺ ἦταν δίδυμοι ἀδερφοὶ καὶ γιὰ τοῦτο βασιλέψαν μαζί. Ἀμα πέθαναν αὐτοί, βασιλέψε ὁ Εὐνομος καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸν ὁ πρῶτος γιὸς του Πολυδέκτης. Αὐτὸς βασιλέψε λίγους μόνο μῆνες καὶ πέθανε ἀφήνοντας τὴ γυναῖκα του ἔγκυο.

Τότε οἱ Σπαρτιᾶτες ἔκαναν προσωρινὸ βασιλιά τὸ Λυκοῦργο, τὸν ἀδερφὸ τοῦ Πολυδέκτη, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ βασιλέψῃ ἕως ὅτου ἡ χήρα τοῦ Πολυδέκτη γεννήσῃ γιό. Ἡ χήρα βασίλισσα ὕστερα ἀπὸ λίγους μῆνες γέννησε ἀρσενικὸ παιδί καὶ ὁ Λυκοῦργος πῆρε τὸ παιδί, τὸ ἔφερε στὴν ἀγορὰ καὶ ἀφοῦ τὸ ὠνόμασε Χαρίλαο (χαρὰ τοῦ λαοῦ), ἐπειδὴ πραγματικὰ ὁ λαὸς χάρηκε γιὰ τὴ γέννηση τοῦ πραγματικοῦ βασιλιᾶ του. Ἔως ὅτου ὁ Χαρίλαος ἠλικιωθῆ ἔξακολουθοῦσε νὰ βασιλεύῃ ὁ Λυκοῦργος.

Ἀργότερα, ἀφοῦ παρέδωκε τὴ βασιλεία στὸ Χαρίλαο, ὁ Λυκοῦργος ἔφυγε ἀπὸ τὴ Σπάρτη, γύρισε πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσίας καὶ σπούδασε τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους κάθε λαοῦ σκοπεύοντας νὰ γυρίσῃ στὴ Σπάρτη καὶ νὰ βάλῃ τοὺς πιὸ καλοὺς νόμους.

Ὁ σκοπὸς αὐτὸς τοῦ Λυκοῦργου δὲν ἄργησε νὰ πραγματοποιηθῆ. Ὅταν σκοτώθηκε ὁ Χαρίλαος σὲ κάποια

ἐπανάνυτιση τῶν πολιτῶν, ἡ Σπάρτη ὑπόφερε ἀπὸ φοβερῆ ἀναρχία. Ὁ λαὸς ζητοῦσε ἓνα, γιὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφή, ὅπου φερόταν. Καὶ ὁ σωτῆρας αὐτὸς βρέθηκε στὸ πρόσωπο τοῦ καλοῦ καὶ φρόνιμου Λυκούργου, ποὺ προσκαλέστηκε ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες, γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ νόμους καλοὺς καὶ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφή. Ὁ Λυκούργος δέχτηκε καὶ πρὶν ἔρθῃ στὴ Σπάρτη, πέρασε ἀπὸ τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν καὶ ρώτησε τὴν Πυθίαν, ἂν οἱ νόμοι ποὺ σκόπευε νὰ βάλῃ θὰ ἦταν καλοὶ. Ἡ Πυθία ἀπάντησε, ὅτι οἱ νόμοι εἶναι ἄριστοι, οἱ δὲ Σπαρτιᾶτες θὰ γίνονταν οἱ πιὸ δοξασμένοι, ἂν δέχονταν τοὺς νόμους αὐτοῦ. Τὴν ἀπάντησιν αὐτὴ τῆς Πυθίας γνωστοποίησε στοὺς Σπαρτιᾶτες ὁ Λυκούργος πρὶν βάλῃ τοὺς νόμους του. Ἐκεῖνοι ὠρκίστηκαν νὰ ἐκτελοῦν τοὺς νόμους καὶ νὰ ὑπακούουν τυφλὰ σ' αὐτούς.

Νόμοι τοῦ Λυκούργου

Οἱ πιὸ σπουδαῖοι νόμοι τοῦ Λυκούργου εἶναι αὗτοι:

1. Ὦρισε νὰ βασιλεύουν στὴ Σπάρτη δύο βασιλεῖς ὅπως καὶ πρωτύτερα· αὐτοὺς ὑποχρέωσε νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς πολῖτες ἂν ἐκτελοῦν τοὺς νόμους. Οἱ δύο αὐτοὶ βασιλεῖς στὸν πόλεμο ἦταν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ.

2. Ἔκαμε τὴν γερουσίαν, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν εἴκοσι καὶ ὀχτῶ γέροντες· αὐτοὺς τοὺς ἔβγαζε ψηφίζοντας ὁ λαός. Ἡ γερουσία δικάζεε ἐκείνους ποὺ παρέβαιναν τοὺς νόμους.

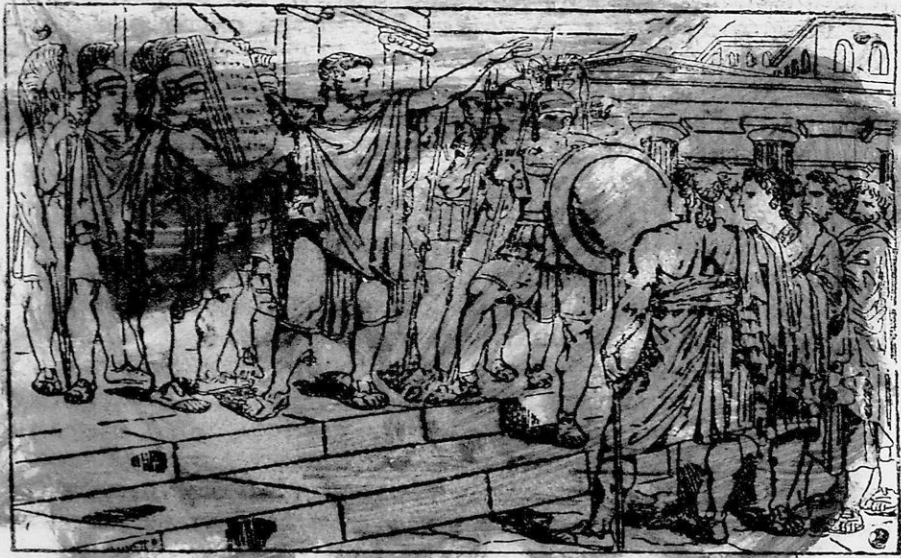
3. Ὦρισε τοὺς πέντε ἐφόρους ποὺ ἐκλέγονταν ἀπὸ τὸ λαό. Αὐτοὶ στὴν ἀρχὴ εἶχαν μικρὴ ἐξουσία, κατόπιν ὅμως ἡ ἐξουσία αὐτῶν γίνηκε πολὺ μεγάλη, γιὰτὶ εἶχαν δικαίωμα νὰ δικάζουν καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς ἅμα παρέβαιναν τοὺς νόμους.

4. Ὁ Λυκούργος μοίρασε τὴ γῆ σὲ ἴσα κομμάτια γιὰ νὰ κάμῃ ὅλους τοὺς Σπαρτιᾶτες ἴσους στὴν περιουσίαν. Κάθε Σπαρτιᾶτης πῆρε ἓνα κομμάτι γῆς, ποὺ δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ πουλήσῃ.

5. Κατάργησε τὰ χρυσὰ καὶ ἀσημένια νομίσματα ποὺ ἦταν μικρὰ καὶ εἶχαν μεγάλη ἀξία καὶ ἔβαλε σιδερένια νομίσματα μεγάλα μὲ μικρὴ ἀξία.

6. Ἀπαγόρευσε στους Σπαρτιᾶτες νὰ ξενιτεύωνται ὅποιοι παρέβανε τοῦτο τιμωριόταν μὲ θάνατο.

7. Ἐκαμε τὰ συσσίτια· σ' αὐτὰ ὅλοι οἱ Σπαρτιᾶτες ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ τρώγουν μαζί δίνοντας καθένας κάθε μῆνα ἀνάλογο ποσὸ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του. Ἡ ταχτική τροφή στα συσσίτια αὐτὰ ἦταν ὁ μαῦρος ζωμός. Αὐτὸς ἦταν ζωμός ἀπὸ αἷμα πού μέσα ἔβραζαν χοιρινὸ κρέας καὶ τὸ ἀνακάτευαν μὲ ξείδι καὶ ἀλάτι.

ἌΟ Λυκούργος ὀρκίζει τοὺς Σπαρτιᾶτες νὰ φυλάγουν τοὺς νόμους.

8. Ὁ πιὸ σπουδαῖος νόμος τοῦ Λυκούργου ἦταν αὐτὸς πού ὠριζε τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο αὐτό, ἅμα γεννιόταν κανένα παιδί, τὸ ἐξέταζαν οἱ ἄρχοντες καί, ἂν δὲν ἦταν γερό, τὸ ἔρριχναν στὸν Καϊάδα (βάραθρο στὸν Ταῦγετο), ἐπειδὴ τέτοιο παιδί ἦταν ἄχρηστο καὶ ἀνίκανο νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του. Ὅσα παιδιά ἦταν γερὰ τὰ παράδιαν στοὺς γονεῖς τους· αὐτοὶ τὰ ἀνάτρεφαν ἕως ἑπτὰ χρονῶν καὶ ὕστερα τὰ ἔπαιρνε ἡ πολιτεία καὶ τὰ ἀνάτρεφε στρατιωτικὰ καὶ πολὺ αὐστηρά. Γράμματα μάθαιναν λίγα,

προπάντων φρόντιζαν νὰ κάμουν τὸ σῶμα τους δυνατὸ καὶ νὰ ἀντέχη στὸ κρύο, στὴ ζέστη, στὴν πείνα καὶ στὴ δίψα. Γιὰ τοῦτο κοιμοῦνταν ἔξω χειμῶνα καὶ καλοκαίρι καὶ ἐπάνω σὲ καλάμια ποὺ τὰ ἔκοβαν ἀπὸ τὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα. Γυμνάζονταν στὸ τρέξιμο, στὸ πήδημα, στὸν ἀκοντισμὸ καὶ στὸ δίσκο.

Τὰ μάθαιναν ἀκόμα νὰ σέβωνται τοὺς γέρους καὶ νὰ παραμερίζουν ἅμα περνοῦσαν αὐτοί, νὰ σηκώνωνται καὶ νὰ παραχωροῦν τὸ κάθισμά τους σ' αὐτούς. Δὲ μιλοῦσαν, παρὰ ἅμα τὰ ρωτοῦσαν, ἀλλὰ καὶ τότε μιλοῦσαν μὲ λίγα λόγια. Μάθαιναν ἀκόμα χορὸ καὶ μουσική, καθὼς καὶ ἐθνικὰ τραγούδια καὶ ἦταν ἑτοιμα νὰ πεθάνουν γιὰ τὴν πατρίδα. Γιὰ τοῦτο, ὅταν οἱ μητέρες τῶν Σπαρτιατῶν ἔστελναν τὰ παιδιὰ τους στὸν πόλεμο καὶ ἔδιναν σ' αὐτὰ τὴν ἀσπίδα, ἔλεγαν «ἦ τὰ ν ἦ ἐ π ἰ τ ᾶ ς» δηλαδὴ ἦ νὰ φέρῃς τὴν ἀσπίδα νικητὴς ἦ νὰ σὲ φέρουν νεκρὸ ἐπάνω σ' αὐτή. Ἡ τέτοια ἀνατροφή τῶν παιδιῶν ἔκαμε νὰ γίνουν οἱ Σπαρτιαῖτες ἄριστοι στρατιῶτες καὶ νὰ δοξάσουν τὴν πατρίδα τους.

Ὁ Λυκοῦργος ἀφοῦ ἔβαλε τοὺς νόμους του, ἔφυγε ἀπὸ τὴ Σπάρτη· πρωτύτερα ὁμως ὠρκίσε τοὺς Σπαρτιαῖτες νὰ μὴν ἀλλάξουν αὐτοὺς ἕως ὅτου γυρίσει.

Ὁ Λυκοῦργος δὲ γύρισε πιὰ, ἀλλὰ πέθανε στὰ ξένα καὶ διάταξε νὰ κάψουν τὸ σῶμα του καὶ τὴ στάχτη του νὰ σκορπίσουν στὸν ἀέρα ἀπὸ φόβο, μήπως, ἂν τὸν ἔφερναν στὴ Σπάρτη ἔκριναν οἱ πολῖτες, ὅτι ἦταν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸν ὄρκο, ποὺ εἶχαν δώσει νὰ φυλάγουν τοὺς νόμους του, ἕως ὅτου γυρίσει.

Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος

Στὸ δυτικὸ μέρος τῆς Λακωνίας βρίσκεται μιὰ ὠραία χώρα καὶ πολὺ πλουσία, ἡ Μεσσηνία. Στὸ μεταξὺ τῆς χώρας αὐτῆς καὶ τῆς Λακωνίας ἦταν ὁ ναὸς τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος· αὐτὸν τὸ ναὸ τὸν εἶχαν μαζὶ καὶ οἱ Σπαρτιαῖτες καὶ οἱ Μεσσηνιοί, μεγάλα δὲ πανηγύρια γίνονταν κάθε χρόνο ἐκεῖ γιὰ τιμὴ τῆς θεᾶς· σ' αὐτὰ λάβαιναν μέρος οἱ λαοὶ καὶ τῶν δύο ἰούτων χωρῶν. Σ' ἓνα τέτοιο πανηγύρι ἐνῶ τὰ κορίτσια τῆς Σπάρτης χόρευαν, οἱ

Μεσσήνιοι χύθηκαν και ἄρπαξαν αὐτὰ και σκότωσαν και τὸ βασιλιά τῆς Σπάρτης Τήλεκλο, ποὺ θέλησε νὰ τὰ προστατέψη.

Τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶτες τὸ θεώρησαν γιὰ πολὺ βαριά προσβολή. Μάζεψαν λοιπὸν στρατὸ κι ἐπετέθηκαν ἐναντίον τῶν Μεσσησίων, τοὺς νίκησαν και κυρίεψαν τὴν πόλη τους Ἄμφεια. Τότε οἱ Μεσσήνιοι ἔτρεξαν και κλείστηκαν σ' ἓνα φρούριο, ποὺ λεγόταν Ἰθώμη, κι ἀπ' ἐκεῖ πολεμοῦσαν τὸν ἐχθρό. Οἱ Σπαρτιᾶτες πολιορκήσαν τὸ φρούριο τοῦτο και γι' αὐτὸ οἱ Μεσσήνιοι ἄρχισαν νὰ ὑποφέρουν πολὺ ἀπὸ τὴν πείνα. Ἔστειλαν λοιπὸν ἀνθρώπους στοὺς Δελφοὺς νὰ ρωτήσουν τὴν Πυθία, πῶς θὰ σωθοῦν. Ἡ Πυθία ἀπάντησε, ὅτι τότε μόνο θὰ σωθοῦν, ἀν ἀποφάσιζαν νὰ θυσιάσουν μιὰ κόρη ἀπὸ βασιλικὸ γένος. Ἐνῶ δὲ βρίσκονταν σὲ στεναχώρια, ὁ ἀρχηγὸς τους θυσιάζει τὴν ὄρη του γιὰ νὰ σωθῆ ἡ πατρίδα του. Ὑστερα ἀπὸ τὴ θυσία αὐτὴ τῆς κόρης τοῦ ἀρχηγοῦ τους οἱ Μεσσήνιοι βγήκαν ἀπὸ τὸ φρούριον και ἐπετέθηκαν ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς νίκησαν και τοὺς ἀνάγκασαν νὰ φύγουν, ἀφοῦ τοὺς πῆραν οἱ Μεσσήνιοι τριακόσιους αἰχμαλώτους, μαζί δὲ μ' αὐτοὺς και τὸ βασιλιά τους Θεόπομπο. Ὁ ἀρχηγὸς ὁμοῦ τῶν Μεσσηνίων Ἀριστόδημος δὲν ἔζησε και πολὺ. Τὸ φάντασμα τῆς κόρης του, ποὺ θυσιάσε, παρουσιαζόταν στὸν ὕπνο του και τὸν τρόμαζε τόσο πολὺ, ποὺ μιὰ μέρα ὁ πατριώτης αὐτὸς αὐτοκτόνησε ἐπάνω στὸν τάφο τῆς κόρης του.

Οἱ Σπαρτιᾶτες, ἅμα πληροφορήθηκαν τὸ θάνατο τοῦ Ἀριστόδημου, τοὺς ἐπετέθηκαν, τοὺς νίκησαν και τοὺς ἀνάγκασαν νὰ κάμουν εἰρήνη μ' αὐτούς, μὲ τὴ συμφωνία νὰ τοὺς παραδώσουν τὸ φρούριο Ἰθώμη. Ἔτσι οἱ Μεσσήνιοι παράδωκαν στοὺς Σπαρτιᾶτες τὸ φρούριον και ἄλλοι μὲν ἀπ' αὐτοὺς γίνηκαν δοῦλοι στοὺς Σπαρτιᾶτες, ἄλλοι δ' ἔφυγαν ἀπὸ τὴ Μεσσηνία. Ὅσοι ὑποδουλώθηκαν ἀπὸ τοὺς Μεσσηνίους, ὑποχρεώθηκαν νὰ πληρώνουν φόρους στοὺς Σπαρτιᾶτες τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά τους. Ὁ πόλεμος αὐτὸς λέγεται π ρ ῶ τ ο ς Μ ε σ σ η ν ι α κ ὸ ς και κράτησε 20 χρόνια.

Δεύτερος Μεσσηνιακός πόλεμος

Ύστερα από πολλά χρόνια παρουσιάστηκε στη Μεσσηνία ὁ Ἄριστομένης, ποῦ ἦταν ἀπὸ βασιλικὸ γένος καὶ πολὺ ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του· αὐτός, ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα του σκλαβωμένη στοὺς Σπαρτιᾶτες, ἀποφάσισε νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ. Ἀφοῦ μάζεψε ἄρκετὸ στρατό, ἐπετέθηκε ξαφνικὰ ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τοὺς ἀνάγκασε νὰ φύγουν. Προχωρῶντας δὲ μπῆκε τὴ νύχτα στὴ Σπάρτη, ἀνέβηκε στὴν ἀκρόπολη καὶ ἀφιέρωσε στὴ θεὰ Ἀθηνᾶ μιὰ πολὺτιμη ἀσπίδα κι ἔγραψε ἐπάνω σ' αὐτή: «αὐτὴν τὴν ἀσπίδα ἀφιέρωσε ὁ Ἄριστομένης στὴν Ἀθηνᾶ ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Σπαρτιατῶν». Οἱ Σπαρτιᾶτες τότε φοβήθηκαν πάρα πολὺ καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ στείλουν στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ ζητήσουν ἓνα στρατηγὸ καλὸ, ποῦ νὰ σώσῃ κι αὐτοὺς καὶ τὴν πατρίδα τους. Οἱ Ἀθηναῖοι ποῦ δὲ χῶνευαν τοὺς Σπαρτιᾶτες τοὺς ἔστειλαν γιὰ στρατηγὸ τὸν κουτσὸ ποιητὴ Τυρταῖο. Αὐτὸς ὅμως, ἂν καὶ δὲ γνώριζε καθόλου στρατιωτικὰ, κατῶρθωσε μὲ τὰ πατριωτικὰ ποιήματά του νὰ ἐνθουσιάσῃ τόσο τοὺς Σπαρτιᾶτες, ποῦ ἐπετέθηκαν ἐναντίον τῶν Μεσσηνίων μὲ μεγάλη ὄρμη καὶ τοὺς νίκησαν. Ἐπίασαν δὲ καὶ τὸν Ἄριστομένη ἀίχμαλτο καὶ τὸν ἔρριξαν στὸ βάραθρο τοῦ Ταυγέτου, Καιάδα. Μὲ τὴ βοήθεια ὅμως μιᾶς ἄλεπούς κατάφερε νὰ βγῆ ἀπὸ μιὰ τρύπα καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμο, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ πετύχῃ τίποτα. Τότε ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ στὴ Ρόδο, ὅπου καὶ πέθανε, ἐνῶ οἱ Μεσσήνιοι ἀπὸ τὴν ἀπελπισία τους ἔφυγαν καὶ πῆγαν στὴ Σικελία καὶ ἔχτισαν ἐκεῖ ὠραία πόλη, τὴ Μεσσήνη, ποῦ βρίσκεται καὶ σήμερα ἀκόμα. Ἔτσι τελείωσε ὁ δεῦτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος, ποῦ κράτησε 27 χρόνια.

ΑΘΗΝΑ

Κόδρος ὁ βασιλιάς τῆς Ἀθήνας

Ἄμα οἱ Δωριεῖς πῆραν τὴ Λακωνία, θέλησαν ἔπειτα νὰ πάρουν καὶ τὴν Ἀθήνα. Μάζεψαν λοιπὸν στρατὸ καὶ ἀπὸ τὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου πέρασαν στὴν Ἀττικὴ καὶ τραβοῦσαν γιὰ τὴν Ἀθήνα. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ρώτησαν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν νὰ τοὺς εἰπῇ ποιὸς θὰ νικήσῃ. Ἡ Πυθία ἀπάντησε, ὅτι θὰ νικήσουν ἐκεῖνοι, ποὺ ὁ βασιλιάς του θὰ σκοτωθῇ.

Τότε βασιλιάς στὴν Ἀθήνα ἦταν ὁ Κόδρος. Ὁ Κόδρος ἀποφάσισε νὰ θυσιάστῃ αὐτὸς γιὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του. Ντύθηκε λοιπὸν φορέματα χωριάτικα, πῆρε ἓνα δρεπάνι στὰ χέρια του, πῆγε στὸ στρατόπεδο τῶν Δωριέων κι ἔκανε πὼς ἔκοβε ξύλα. Ἐνας στρατιώτης ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς πλησίασε τὸν ἄγνωστο χωρικὸ καὶ τὸν διάταξε νὰ φύγῃ. Ὁ Κόδρος ὁμῶς δὲν ἔφευγε καὶ ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος τὸν σκότωσε.

Οἱ Δωριεῖς ἄμα ἔμαθαν ὅτι ὁ σκοτωμένος ἦταν αὐτὸς ὁ βασιλιάς τῆς Ἀθήνας, φοβήθηκαν μήπως νικηθοῦν καὶ ἔφυγαν. Ἔτσι σώθηκε ἡ Ἀθήνα μὲ τὴ θεληματικὴ θυσία τοῦ βασιλιά τῆς Κόδρου.—Ἦστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Κόδρου οἱ Ἀθηναῖοι ὠρίσαν νὰ ἐκλέγωνται τρεῖς βασιλεῖς, ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ Κόδρου. Ἀπ' αὐτοὺς ὁ ἓνας λεγόταν βασιλιάς, ὁ δεύτερος πολέμαρχος, ἐπειδὴ εἶχε ἀναλάβει τὰ πολεμικά, καὶ ὁ τρίτος ἄρχοντας. Αὐτοὶ κυβερνοῦσαν δέκα χρόνια. Ἀργότερα ὁμῶς ἐκλέγονταν ἄρχοντες ἀπὸ τὴν τάξη τῶν πλουσίων γιὰ ἓνα χρόνο μόνο. Ἀπ' αὐτοὺς ὁ πρῶτος λεγόταν ἐπώνυμος, ὁ δεύτερος βασιλιάς καὶ ὁ τρίτος πολέμαρχος. Ἦστερα προστέθηκαν κι ἄλλοι ἄρχοντες, ποὺ λέγονταν θεσμοθέτες· αὐτοὺς τοὺς διώριζε ἡ βουλή τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ πρόσεχαν νὰ ἐκτελοῦνται οἱ νόμοι. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι βασάνιζαν τὸ λαὸ καὶ γίνονταν συχνὲς ταραχὲς καὶ ἐπαναστάσεις, οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφάσισαν νὰ κάμουν νόμους καὶ ἔβαλαν

τὸ νομοθέτη Δράκοντα νὰ κάνη τοῦτο. Ὁ Δράκοντας ἔβαλε νόμους, πού ἦσαν πολὺ αὐστηροί· γιὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔδιωξαν καὶ χάλασαν τοὺς νόμους του. Ὑστερα κάλεσαν τὸ σοφὸ νομοθέτη Σόλωνα νὰ κάμη νέους νόμους.

Σόλωνας ὁ νομοθέτης

Ὁ Σόλωνας ἦταν Ἀθηναῖος καὶ εἶχε καταγωγή ἀπὸ τὸν Κόδρο. Ὄταν ἦταν νέος ἀκόμα, γύρισε πολλὲς χώρες καὶ πολιτείες καὶ σπούδασε τοὺς νόμους τρῶν· μετὰ τὴ σπουδὴ ἀπόχτησε τόσες πολλὲς γνώσεις, πού ἔγεινε ἕνας ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς παλιᾶς Ἑλλάδας.

Ὄταν οἱ Ἀθηναῖοι κάλεσαν τὸ Σόλωνα νὰ κάμη νόμους, ὑποσχέθηκαν ὅτι θὰ σεβαστοῦν τοὺς νόμους του καὶ δὲ θὰ τοὺς παραβοῦν. Οἱ πιὸ σπουδαῖοι νόμοι τοῦ Σόλωνα εἶναι αὗτοι:

1. Κατάργησε τὴ συνήθεια ἐκείνη, πού οἱ φτωχοὶ ὑποθήκευαν τὸ σῶμα τους στοὺς πλουσίους, ἀμα δανείζονταν ἀπ' αὐτοὺς χρήματα. Ὅσοι φτωχοὶ εἶχαν γίνει δοῦλοι στοὺς πλουσίους γιὰ τέτοια δάνεια ἐλευθερώθηκαν, ἀφοῦ χαρίστηκαν σ' αὐτοὺς ὅσα χρωστοῦσαν.

2. Χώρισε τοὺς πολῖτες σὲ τέσσερις τάξεις. Στὴν πρώτη τάξη ἦταν ἐκεῖνοι πού τὰ κτήματά τους ἔδιναν εἰσόδημα 300 ἕως 500 μέδιμνα* καὶ λέγονταν πεντακοσιομέδιμνοι. Ἀπὸ τὴν τάξη αὐτὴ ἐκλέγονταν οἱ ἄρχοντες. Στὴ δεύτερη τάξη ἦταν ἐκεῖνοι πού εἶχαν εἰσόδημα 200 ἕως 300 μέδιμνα καὶ λέγονταν τριακοσιομέδιμνοι ἢ ἰππεῖς, ἐπειδὴ αὐτοὶ μπορούσαν νὰ τρέφουν ἕνα πολεμικὸ ἄλογο. Στὴν τρίτη τάξη ἦταν ὅσοι εἶχαν εἰσόδημα 100 ὡς 200 μέδιμνα καὶ λέγονταν διακοσιομέδιμνοι ἢ ζευγῖτες, ἐπειδὴ μπορούσαν νὰ τρέφουν ἕνα ζευγάρι βῶδια. Στὴν τέταρτη τάξη καὶ τελευταία ἦταν ὅσοι εἶχαν εἰσόδημα πιὸ λίγο ἀπὸ 100 μέδιμνα καὶ αὐτοὶ λέγονταν θῆτες.

* Μέδιμνο ἦταν μέτρο γιὰ ξηρούς καρπούς, ὅπως τὸ σημερινὸ κιλὸ καὶ ἔπαιρνε 37 ὀκάδες.

3. Ἔκαμε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου (γενικὴ συνέλευση τῶν πολιτῶν), ὅπου λάβαιναν μέρος ὅλοι οἱ πολῖτες ἀπ' ὅλες τῆς τάξεις, ὅσοι εἶχαν ἡλικία ἀπάνω ἀπὸ εἴκοσι χρόνια. Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου εἶχε ἀπόλυτο ἐξουσία νὰ ψηφίσῃ νόμους, νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς δικαστῆς, ἀποφάσιζε γιὰ πόλεμο ἢ εἰρήνη καὶ κἀνόμιζε τοὺς φόρους. Γιὰ νὰ ἔχη κανεὶς δικαίωμα νὰ μιλήσῃ στὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἔπρεπε νὰ εἶχε κλείσει τὰ 50 χρόνια τῆς ἡλικίας του.

Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνα.

4. Ἔκαμε τὴ βουλή, πού εἶχε 400 βουλευτῆς. Αὐτὴ ἔφτιανε τοὺς νόμους καὶ τοὺς παρουσίαζε ἔπειτα στὴν ἐκκλησία τοῦ λαοῦ. Οἱ βουλευτῆς ἐκλέγονταν μὲ κλήρον ἀπὸ τοὺς πολῖτες πού ἦταν 30 χρονῶν καὶ ἀπάνω.

5. Συμπλήρωσε τὸν Ἄρειο Πάγο, πού ἦταν τὸ πιὸ μεγάλο δικαστήριον καὶ ἔδωσε σ' αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ δικάζῃ τοὺς ἐγκληματίες καὶ τοὺς ἀνεργούς, νὰ φροντίσῃ

για τήν καλή μόρφωση τῶν παιδιῶν καί νά ἐπιβλέπη τή διαγωγή τῶν πολιτῶν.

6. Λιγότεψε τοὺς μεγάλους τόκους καί ξαλάφρωσε τὸ λαό.

7. Φρόντισε γιὰ τή μόρφωση τῶν παιδιῶν. Τὰ παιδιὰ ἔπρεπε νά μαθαίνουν γράμματα, μουσική καί γυμναστική. Τὰ σχολεῖα ἀνοίγαν μόλις ἔβγαινε ὁ ἥλιος, γιὰ νά ἀναγκάζωνται νά ξυπνοῦν πρωί. Τὸ θάνατο γιὰ τήν πατρίδα εἶχαν γιὰ τήν πιὸ μεγάλη τιμὴ, ὅσοι δὲ σκοτώνονταν στὸν πόλεμο θάβονταν μὲ μεγάλες τιμὲς καί τὰ παιδιὰ τους τὰ σπούδαζε ἡ πολιτεία.

Ὁ Σόλωνας ἀφοῦ ἔβαλε τοὺς νόμους τοῦ ἔφυγε ἀπὸ τήν Ἀθήνα, ἀφοῦ ὠρκίσε τοὺς Ἀθηναίους νά μὴν ἀλλάξουν αὐτοὺς γιὰ δέκα χρόνια.

Κροῖσος καί Σόλωνας

Φεύγοντας ἀπὸ τήν Ἀθήνα ὁ Σόλωνας ἐπισκέφτηκε πολλοὺς τόπους. Τέλος ἔφτασε στή Λυδία, ὅπου βασιλιάς ἦταν ὁ Κροῖσος, πού φημιζόταν γιὰ τὰ πολλά του πλούτη, νομιζόταν δὲ ὁ πιὸ εὐτυχισμένος ἄνθρωπος.

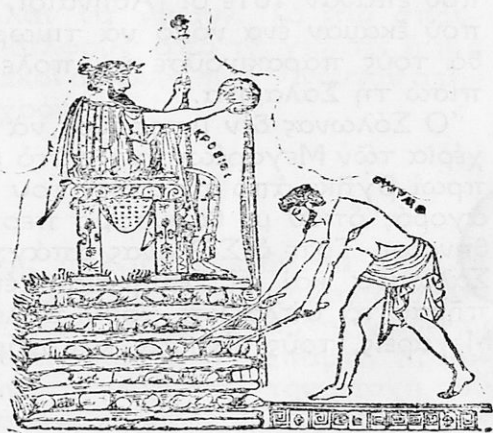
Ὁ Κροῖσος φιλοξένησε τὸ Σόλωνα καί ἀφοῦ τοῦ ἔδειξε τοὺς θησαυροὺς του, τὸν ρώτησε ἂν γνώρισε ἄλλον ἄνθρωπο πιὸ εὐτυχισμένο. Ὁ Σόλωνας τότε ἀπάντησε, ὅτι γνώρισε τὸν Τέλλο τὸν Ἀθηναῖο, πού ἔζησε στήν Ἀθήνα καί εἶχε παιδιὰ καλὰ καί ἠθικά, πέθανε δὲ στὰ χέρια τῶν παιδιῶν του, ἀφοῦ ἔζησε ὡς τὸ τέλος εὐτυχισμένος. Ὁ Κροῖσος δυσαρρεστήθηκε γιὰ τήν ἀπάντηση αὐτῆ τοῦ Σόλωνα καί τὸν ρώτησε πάλι, ἂν γνώρισε δεῦτερο ἀπὸ τὸν Τέλλο πιὸ εὐτυχισμένο ἀπὸ αὐτόν. Ὁ Σόλωνας καί πάλι ἀπάντησε, ὅτι γνώρισε τοὺς δυὸ ἀδερφοὺς Κλέοβα καί Βίτωνα, πού ἦταν ἀπὸ τὸ Ἄργος καί ἡ μητέρα τους ἦταν ἰέρεια στὸ ναὸ τῆς Ἥρας. Αὐτοὶ ἦταν δυνατοὶ στὸ σῶμα καί ἀγαποῦσαν πολὺ τὴ μητέρα τους. Ὅταν μιὰ μέρα ἡ μητέρα τους ἠθέλε νά πάγη στὸ ναὸ τῆς Ἥρας καί τὰ βῶδια, πού ἔπρεπε νά τραβήξουν τὸ ἀμάξι τῆς ἀργοῦσαν νά ἔρθουν, οἱ δυὸ νέοι ζεύτηκαν στὸ ἀμάξι κι ἔφεραν τὴ μητέρα τους στὸ ναὸ. Οἱ Ἀργεῖοι ἄμα εἶδαν τοῦτο, θαύμασαν τὴ δύναμή

τους και τὸ σεβασμὸ στὴ μητέρα τους και καλοτύχιζαν τὴ μητέρα, πού εἶχε τέτοια παιδιά. Ὅταν δὲ τὸ ἀμάξι ἔφτασε στὸ ναό, ἡ μητέρα παρακάλεσε τὴν Ἥρα νὰ δώσει στὰ παιδιά της ὅ,τι ἦταν καλύτερο στὸν κόσμο. Οἱ δύο νέοι κοιμήθηκαν μέσα στὸ ναὸ και δὲν ξύπνησαν πιά, ἀλλὰ πέθαναν μὲ τιμὴ και δόξα και εὐτυχία. Οἱ Ἄργεῖοι ἔκαμαν ἀνδριάντες στοὺς δύο νέους και τοὺς ἀφιέρωσαν στὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, γιὰ νὰ μείνη τὸ ὄνομά τους ἀθάνατο στὸν κόσμο ὅλο.

Ἄμα ἄκουσε αὐτὰ ὁ Κροῖσος, τόσο πολὺ δυσареστήθηκε, πού ἀπάντησε μὲ θυμὸ: «Τὴ δική μου λοιπὸν τὴν εὐτυχία, Σόλωνα, δὲν τὴν νομίζεις ἄξια γιὰ ἓνα ἄπλο ἀνθρώπο;» Τότε ὁ Σόλωνας ἀπάντησε.

«Ἡ εὐτυχία στὸν κόσμο, Κροῖσε, εἶναι πολὺ ἄστατη. Μόνο ἐκεῖνος πού θὰ ζήσει ὡς τὸ τέλος εὐτυχισμένος και θὰ πεθάνη τέτοιος, μπορεῖ νὰ λέγεται εὐτυχισμένος. Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε». Ὁ Κροῖσος ἄμα ἄκουσε αὐτὰ θύμωσε περισσότερο και τὸν ἔδιωξε.

Ὑστερα ὅμως ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὁ Κροῖσος νικῆθηκε ἀπὸ τὸν Κῦρο, τὸ βασιλιά τῆς Περσίας, πιάστηκε αἰχμάλωτος και βάλθηκε στὴ φωτιά γιὰ νὰ καῖ ζωντανός. Τότε θυμῆθηκε τὰ λόγια τοῦ Σόλωνα και ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ φωτιά φώναξε δυνατὰ τρεῖς φορές: «Σόλωνα, Σόλωνα, Σόλωνα». Ὁ Κῦρος ἄμα ἄκουσε τοῦτο, διάταξε νὰ κατεβάσουν τὸν Κροῖσο ἀπὸ τὴ φωτιά και τὸν ρώτησε ἀπὸ ποιὸν ζητοῦσε βοήθεια. Ὁ Κροῖσος διηγῆθηκε σ' αὐτὸν τὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Ἀθηναίου. Ἀπὸ τὴ διήγηση αὐτὴ

Ὁ Κροῖσος στὴ φωτιά.

τόσο συγκινήθηκε ὁ Κῦρος, ὥστε χάρισε στὸν Κροῖσο τὴ ζωὴ καὶ τὸν εἶχε πάντα μαζί του.

Ἀνάκτηση τῆς Σαλαμίνας

Μία ἀπὸ τὶς πολλὲς ἀρετὲς τοῦ Σόλωνα ἦταν κι ἡ μεγάλη του φιλοπατρία. Παράδειγμα τῆς φιλοπατρίας του εἶναι κι αὐτό. Ὄταν οἱ Μεγαρεῖς νίκησαν κάποτε τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς πῆραν τὸ νησί Σαλαμίνα. Αὐτὸ πού ἔπαθαν τότε οἱ Ἀθηναῖοι, τοὺς φόβισε τόσο πολύ, πού ἔκαμαν ἓνα νόμο νὰ τιμωριέται μὲ θάνατο, ὅποιος θὰ τοὺς παρακινοῦσε νὰ πολεμήσουν, γιὰ νὰ πάρουν πίσω τὴ Σαλαμίνα.

Ὁ Σόλωνας δὲν μποροῦσε νὰ βλέπη τὴ Σαλαμίνα στὰ χέρια τῶν Μεγαρέων· γι' αὐτὸ ἔκαμε τὸν τρελλὸ καὶ ἓνα πρῶτὸ βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι του μὲ τὰ νυχτικά του στὴν ἀγορά, ὅπου μὲ θαυμασμὸ περικύκλωσαν αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι. Τότε ὁ Σόλωνας ἀπάγγειλε ἓνα ποίημα γιὰ τὴ Σαλαμίνα καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιάστηκαν μ' αὐτό, πῆραν τὰ ὄπλα καὶ ἀφοῦ πολέμησαν γενναῖα μὲ τοὺς Μεγαρεῖς, τοὺς νίκησαν καὶ πῆραν πίσω τὴ Σαλαμίνα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

—Ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα ἦταν χωρισμένη σὲ πολλὰ κράτη. Ἄλλ' ὅμως ἦσαν ἐνωμένοι μὲ κοινούς δεσμούς καὶ εἶχαν ὅλοι τὰ ἴδια ἔθιμα καὶ τὶς ἴδιες γιορτὲς καὶ πανηγύρια. Τὰ μαντεῖα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν τόποι ἱεροί, ὅπου μάθαιναν ὅσα ἔμελλαν νὰ γίνουν. Τὸ πιὸ σπουδαῖο μαντεῖο ἦταν στοὺς Δελφούς· ἀπὸ τὶς γιορτὲς ἡ πιὸ ἐπίσημη ἦταν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ποὺ γίνονταν στὴν Ὀλυμπία κάθε τέσσερα χρόνια.

—Σπάρτη.

Δύο ἀπὸ τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις προώδεσαν τότε, ἡ Σπάρτη καὶ ἡ Ἀθήνα. Οἱ παλιοὶ Σπαρτιᾶτες κατὰγονταν ἀπὸ τὴ Δωρίδα· ἀφοῦ δὲ κυρίεψαν τὴ Σπάρτη, χώρισαν τοὺς κατοίκους τῆς σὲ τρεῖς τάξεις. Ἡ Σπάρτη προώδεψε πολὺ καὶ γίνηκε δυνατὴ πόλη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Λυκούργου ποὺ ἔβαλε καλοὺς νόμους. Ὁ πιὸ σπουδαῖος ἦταν ἐκεῖνος ποὺ κανόνιζε τὴν ἀνατροφή τῶν νέων. Οἱ Σπαρτιᾶτες μὲ τέτοια ἀνατροφή γίνηκαν πολὺ γενναῖοι στρατιῶτες.

Οἱ Σπαρτιᾶτες πρῶτα πολέμησαν μὲ τοὺς Μεσσηνίους, τοὺς νίκησαν καὶ τοὺς πῆραν τὴ χώρα τους.

—Ἀθήνα.

Ἡ ἄλλη δοξασμένη πόλη τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, ἡ Ἀθήνα, εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ ἀποχτήσῃ ἓνα δοξασμένο καὶ πατριώτη βασιλιά, τὸν Κόδρο, ποὺ θυσίασε τὴ ζωὴ του γιὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του, κι ἓνα πολὺ σοφὸ ἰομοθέτη, τὸ Σόλωνα. Ὁ Σόλωνας γύρισε πολλὰς πόλεις

καὶ χῶρες καὶ σπούδασε τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους τῶν διαφόρων λαῶν, ὕστερα γύρισε στὴν Ἀθήνα καὶ ἔκαμε πολὺ καλοὺς νόμους. Ὁ Σόλωνας μὲ τὰ ποιήματά του ἐνθουσίασε τοὺς φοβισμένους Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ πολεμήσουν γενναῖα μὲ τοὺς Μεγαρεῖς, νὰ τοὺς νικήσουν καὶ νὰ πάρουν πίσω τὴ Σαλαμίνα.

ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Ἡ ἐπανάσταση τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Ἀνατολικά τῆς Ἑλλάδας βρίσκεται ἡ Μικρὰ Ἀσία. Στὰ παράλια τῆς χώρας αὐτῆς ἐγκαταστάθηκαν ἀπὸ πολλὰ χρόνια πολλοὶ Ἕλληνες καὶ ἔφτιασαν ἐκεῖ ὠραῖες πόλεις, πού λέγονταν μὲ ἓνα ὄνομα Ἑλληνικὲς ἀποικίες.

Οἱ ἀποικίες αὐτὲς πῆραν κατόπι διάφορα ὀνόματα ἀπὸ τὶς διάφορες ἑλληνικὲς φυλὲς πού κατοικοῦσαν αὐτές. Ἦταν οἱ Αἰολικὲς ἀποικίες, πού κατοικοῦσαν Ἕλληνες Αἰολεῖς ἀπὸ τὴ Βοιωτία, οἱ Ἴωνικὲς, πού ἔκαμαν Ἴωνες ἀπὸ τὴν Αἰγιαλεία καὶ Δωρικὲς, πού ἔκαμαν Δωριεῖς ἀπὸ τὴ Μεγαρίδα.

Οἱ ἀποικίες αὐτὲς προώδεσαν πολὺ καὶ γίνηκαν ξακουσμένες γιὰ τὸ ἐμπόριο, τὶς τέχνες καὶ τὶς ἐπιστῆμες. Οἱ Ἕλληνες στὶς ἀποικίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κράτησαν ὡς σήμερα τὴ γλῶσσα καὶ τὴ θρησκεία τους, καθὼς καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἔθιμα καὶ ἔτσι διατήρησαν τὴν Ἑλληνικὴ καταγωγὴ τους, ἕως ὅτου στὰ τελευταῖα χρόνια διώχτηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ὅταν ἀργότερα οἱ Ἑλληνικὲς αὐτὲς ἀποικίες ὑπεδου-

Ὅπλιτης Ἕλληνας.

λώθηκαν στο βασιλιά τῶν Περσῶν, που εἶχε κυριέψει ὅλη σχεδὸν τὴν Ἀσία, οἱ Ἕλληνες πλήρωναν ταχτικά φόρους στὸ βασιλιά τῆς Περσίας. Αὐτὸς χώρισε τὶς ἀποικίες σὲ πολλοὺς νομοὺς καὶ σὲ καθένα διώρισε αὐτὸς διοικητὴ (σατράπη).

Ὅταν σατράπης στὴ Μίλητο διωρίστηκε ὁ Ἀρισταγόρας, ποὺ ἦταν μυστικά ἐχθρὸς τοῦ βασιλιᾶ τῆς Περσίας Δαρείου, παρακίνησε τὶς ἰωνικὲς ἀποικίες νὰ ἐπαναστατήσουν καὶ νὰ κηρύξουν τὴν ἐλευθερία τους. Γιὰ νὰ πετύχη δὲ καλύτερα τὸ σκοπὸ του πῆγε στὴν Ἀθήνα, στὴ Σπάρτη καὶ σ' ἄλλες Ἑλληνικὲς πολιτείες καὶ ζήτησε βοήθεια, γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τοὺς Πέρσες οἱ Ἰωνικὲς ἀποικίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ Σπαρτιᾶτες ἀρνήθηκαν νὰ στείλουν βοήθεια, οἱ Ἀθηναῖοι ὁμῶς καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἔστειλαν πλοῖα καὶ χρήματα.

Ἄμα γύρισε ὁ Ἀρισταγόρας στὴ Μίλητο σήκωσε τοὺς κατοίκους τῶν Ἰωνικῶν πόλεων σὲ ἐπανάσταση καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἐρετριέων κυριέψαν τὶς Σάρδεις, τὴν πρωτεύουσα τῆς Λυδίας, καὶ τὴν ἔκαψαν. Ὅταν ὁ Δαρεῖος ἔμαθε τὴν ἐπανάσταση τῶν Ἰωνῶν, ἔστειλε ἀμέσως πολὺ στρατὸ καὶ κυριέψε καὶ πάλι τὶς πόλεις αὐτές. Ἄμα δὲ πληροφορήθηκε, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι βοήθησαν τοὺς Ἴωνες, τόσο πολὺ θύμωσε γι' αὐτοὺς, ὥστε λέγουν πὼς πῆρε τὸ τόξο του, τὸ τέντωσε κατὰ τὸν οὐρανὸ καὶ εἶπε: «ἀξιώσέ με, θεέ, νὰ τιμωρήσω τοὺς Ἀθηναίους». Διάταξε δὲ κι ἓνα ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες σου, ὅταν τοῦ ἔφερνε τὸ φαγητό, νὰ τοῦ λέγη τρεῖς φορές: «Δέσποτα, μὴ λησμόνει τοὺς Ἀθηναίους».

Ἡ μάχη στὸ Μαραθῶνα. Μιλτιάδης.

Τέλος ὁ Δαρεῖος ἀποφάσισε νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἀπόφασή του καὶ νὰ τιμωρήσει τοὺς Ἀθηναίους. Στὰ 491 π.Χ. εἰτοίμασε στρατὸ καὶ στόλο καὶ τὸν ἔστειλε ἐναντίον τῆς Ἑλλάδας μὲ ἀρχηγὸ τὸ γαμπρὸ του Μαρδόνιο. Ἀλλὰ ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη ἀπότυχε, γιὰτις κι ὁ στρατὸς κι ὁ στόλος καταστράφηκαν ἀπὸ τρικυμία κοντὸ ἀκρωτήριον Ἄθωνα (ἅγιος ὄρος).

Τότε ὁ Δαρεῖος ἐτοίμασε νέο στρατὸ περισσότερο καὶ στόλο καλύτερο. Διόρισε δὲ δύο στρατηγοὺς τὸ Δάτη καὶ Ἀρταφέρνη. Οἱ δύο αὐτοὶ στρατηγοὶ μὲ τὴν ὁδηγία τοῦ Ἀθηναίου Ἴππία ἔφτασαν στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφοῦ κυρίεψαν τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὴν Ἐρέτρια, βγῆκαν στὴν Ἀττικὴ καὶ στρατοπέδωσαν στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνα. Ὁ Περσικὸς στρατὸς ἦταν 110 χιλιάδες. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐτοίμασαν 10 χιλιάδες ἄντρες καὶ ἔβαλαν ἀρχηγὸ τὸν ἀριστο στρατηγὸ Μιλτιάδη.

Βοήθεια στοὺς Ἀθηναίους ἦρθαν χίλιοι Πλαταιεῖς μόνο. Οἱ Σπαρτιᾶτες, πού τοὺς ζήτησαν οἱ Ἀθηναῖοι βοήθεια, ἀπάντησαν, ὅτι δὲν μπορούσαν νὰ κάμουν τοῦτο τότε, γιατί συνήθιζαν νὰ ἐκστρατεύουν μόνο ἔταν ἦταν γεμᾶτο τὸ φεγγάρι, αὐτὸ δὲ ἦταν ὀχτῶ μερῶν. Τότε οἱ

Ἀθηναῖοι ἀποφάσισαν νὰ πολεμήσουν μόνοι τοὺς μαζί μὲ τοὺς λίγους Πλαταιεῖς. Ἦρθαν λοιπὸν κι αὐτοὶ στὸ Μαραθῶνα καὶ παρατάχτηκαν ἀπέναντι στοὺς Πέρσες.

Πρῶτοι ἐπετέθησαν οἱ Ἕλληνες, πού οἱ Πέρσες τοὺς νόμισαν τρελοὺς, γιατί τοὺς εἶδαν τόσο λίγους, κι ἄρχισαν νὰ ρίχνουν ἐπάνω τους τὰ βέλη τους. Τότε γίνηκε φοβερὴ μάχη, ὅπου οἱ Ἕλληνες νίκησαν τοὺς Πέρσες καὶ τοὺς κυνήγησαν. Οἱ Πέρσες ἔτρεχαν στὴν παραλία γιὰ νὰ σωθοῦν στὰ πλοῖα. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τοὺς πρόλαβαν καὶ ἀφοῦ πολέμησαν κι ἐκεῖ, σκότωσαν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Πέρσες καὶ προσπαθοῦσαν νὰ πιάσουν τὰ πλοῖα τους. Λέγουν μάλιστα ὅτι ἓνας στρατιώτης, πού λεγόταν Κυναίγειρος, ἔπιασε ἓνα Περσικὸ πλοῖο μὲ τὸ ἓνα χέρι καὶ

Ὁ Μιλτιάδης.

προσπαθοῦσε νὰ τὸ κρατήσῃ. Ἐνας ναύτης Πέρσι, τοῦ ἔκοψε τὸ χέρι μὲ τσεκούρι· ὁ Κυναίγειρος τότε ἔπιασ τὸ πλοῖο μὲ τὸ ἄλλο του χέρι, ἀλλὰ τοῦ τὸ ἔκοψε κι αὐτό. Τέλος ὁ Κυναίγειρος δάγκωσε τὸ πλοῖο γιὰ νὰ τὸ κρατήσῃ μὲ τὰ δόντια, ἀλλὰ μὲ τὸ ἴδιο τσεκούρι ὁ Πέρσης τοῦ ἔκοψε καὶ τὸ κεφάλι.

Οἱ Πέρσες μπήκαν τρομαγμένοι στὰ πλοῖα ἀφήνοντας 6.400 σκοτωμένους ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς μόνο 192 ἄντρες ἔχασαν. Γιὰ τιμὴ αὐτῶν ποὺ σκοτώθηκαν, οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν μνημεῖο στὸ Μαραθῶνα.

Τὴν εἶδηση τῆς μεγάλης αὐτῆς νίκης ἔφερε στὴν Ἀθήνα ἕνας στρατιώτης, ποὺ μόλις ἔφτασε εἶπε στοὺς ἄρχοντες «χαρῆτε, νικήσαμε» καὶ ἔπεσε νεκρὸς ἀπὸ τὸν κόπο. Τὴν ἄλλη μέρα ἔφτασαν στὴν Ἀθήνα τέσσερις χιλιάδες Σπαρτιᾶτες· αὐτοὶ ἅμα ἔμαθαν τὴν νίκη τῶν Ἀθηναίων, λυπήθηκαν ποὺ δὲν πρόφτασαν, ζήτησαν δὲ τὴν ἄδεια νὰ ὑπάγουν στὸ Μαραθῶνα νὰ ἰδοῦν τοὺς νεκροὺς Πέρσες. Ἡ μάχη αὐτὴ γίνηκε στὰ 490 π.Χ.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν νίκη τοῦ Μαραθῶνα ὁ Μιλτιάδης τιμήθηκε πολὺ καὶ δοξάστηκε. Ἐπειδὴ δὲ ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ τὴν Πάρο, νησὶ στὸ Αἰγαῖο πέλαγος, ποὺ πρῶτο ὑποδουλώθηκε στοὺς Πέρσες, ζήτησε καὶ πῆρε ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους χρήματα καὶ πλοῖα. Ὅταν ἔφτασε στὴν Πάρο, τὴν πολιόρκησε, ἀλλ' οἱ Πάριοι ἀντιστάθηκαν γενναῖα, ὁ δὲ Μιλτιάδης πληγώθηκε στὸ πόδι κι ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσῃ στὴν Ἀθήνα χωρὶς νὰ κατορθώσῃ τίποτα. Τότε οἱ ἐχθροὶ του τὸν κατηγορήσαν ὅτι πῆρε δῶρα ἀπὸ τοὺς Πέρσες καὶ κατώρθωσαν νὰ δικαστῆ νὰ πληρώσῃ πρόστιμο τριακόσιες χιλιάδες δραχμῆς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὸ πρόστιμο τοῦτο, τὸ πλήρωσε ὕστερα ὁ γιὸς του Κίμωνας.

Ἡ Μάχη τῶν Θερμοπυλῶν. Λεωνίδας.

Οἱ Πέρσες ἀφοῦ νικήθηκαν στὸ Μαραθῶνα γύρισαν στὴν πατρίδα τους. Ἡ δευτέρα αὐτὴ ἀποτυχία δὲν ἔκαμε τὸ Δαρεῖο ν' ἀπελπιστῆ, ἀπεναντίας περισσότερο θύμωσε. Γιὰ τοῦτο ἄρχισε νὰ ἐτοιμάζεται γιὰ νέα ἐκστρατεία μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐκστρατέψῃ ὁ ἴδιος τώρα, ὄχι μόνο

ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδας. Πέθανε ὁμοῦ πρὶν τελειώσουν οἱ ἐτοιμασίαι του γιὰ τὴν ἐκστρατεία.

Ἄμα πέθανε ὁ Δαρεῖος, γίνηκε βασιλιάς ὁ γιός του Ζέρξης. Ὁ Ζέρξης ἐξακολούθησε τὶς πολεμικὰς ἐτοιμασίας τοῦ πατέρα του Δαρείου καὶ τὶς τελείωσε, ἀφοῦ μάζεψε ἓνα ἑκατομμύριο ἑφτακόσιαι χιλιάδες πεζικό, 80 χιλιάδες ἵππικό καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πολεμικά καὶ φορτηγὰ πλοῖα. Μὲ τὸ στρατὸ αὐτὸν καὶ τὸ στόλο ὁ Ζέρξης, ἀφοῦ

«Μολῶν λαβέ».

ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Περσία, ἔφτασε στὸν Ἑλλήσποντο, ὅπου ἔκαμε πολὺ μεγάλο γεφύρι μὲ πλοῖα καὶ πέρασε ὁ στρατός του. Ἐπειδὴ φοβήθηκε μήπως ἡ θάλασσα τοῦ καταστρέψει τὸ γεφύρι του, διάταξε νὰ τὴν δέσουν μὲ ἀλυσίδες καὶ νὰ τὴν δείρουν μὲ τὸ καμιτσίκι. Ὅταν δὲ ὁ στόλος του πλησίασε τὸ ἀκρωτήρι Ἀθῶνα, ὁ Ζέρξης θυμήθηκε τὴν καταστροφή, ποὺ γίνηκε στὸ στόλο τοῦ Μαρδονίου, καὶ γιὰ τοῦτο διάταξε κι ἄνοιξαν διόρυγα στὸ στενὸ μέρος τῆς χερσονήσου καὶ πέρασαν ἀπ' ἐκεῖ τὰ πλοῖα τους, χωρὶς νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο.

Ἐπὶ τέλους ὁ στόλος του ἔφτασε στὸ ἀκρωτήρι τῆς Εὐβοίας Ἀρτεμισί, ὁ δὲ στρατός του, ἀφοῦ πέρασε τὴ

Θεσσαλία, ἔφτασε στὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Τὰ στενὰ αὐτὰ φύλαγε ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Λεωνίδας μὲ 300 Σπαρτιᾶτες καὶ ἄλλους Ἑλληνες, Φωκεῖς, Θηβαίους καὶ Θεσπιεῖς, τὸ ὄλο 6.000.

Ὁ Ζέρξης ἄμα εἶδε τὸ λίγο κεῖνο στρατὸ νὰ φυλάγη τὰ στενὰ, παράγγειλε στὸ Λεωνίδα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὰ ὄπλα. Ἀλλὰ ὁ γενναῖος Σπαρτιάτης ἀπάντησε «μολὼν λαβέ», ἔλα νὰ τὰ πάρῃς. Τότε ὁ Ζέρξης θύμωσε καὶ ἔστειλε ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ στρατό του γιὰ νὰ πιάσῃ τοὺς Ἑλληνες ζωντανούς. Ἀλλ' οἱ Ἑλληνες τοὺς ἐπιτέθηκαν καὶ τοὺς ἔκαμαν νὰ γυρίσουν πίσω τρέχοντας ἀφοῦ σκότωσαν πολλούς. Ὁ Ζέρξης τότε ἔστειλε ἄλλους, ἀλλὰ κι αὐτοὶ ἔπαθαν τὰ ἴδια. Τέλος ἔστειλε τὸ σῶμα τῶν ἀθανάτων· κι αὐτοὶ ὁμως νικήθηκαν κι ἔφυγαν τρέχοντας. Ἀμα εἶδε τοῦτο ὁ Ζέρξης ἀπελπίστηκε. Ἐνῶ δὲ βρισκόταν σὲ μεγάλη στεναχώρια καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάμῃ, παρουσιάστηκε σ' αὐτὸν ἕνας προδότης ποὺ λεγόταν Ἐφιάλτης· αὐτὸς ἀνάλαβε νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πέρσες ἀπ' ἄλλο δρόμο, ποὺ νὰ μπορέσουν νὰ κυκλώσουν τοὺς Ἑλληνες.

Ὁ Ζέρξης ἄμα ἄκουσε τοῦτο χάρηκε καὶ ἔδωκε στὸν Ἐφιάλτη χρήματα πολλά. Τότε ὁ Ἐφιάλτης, ἀφοῦ πῆρε 20.000 Πέρσες μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ὑδάρνη, τοὺς ὠδήγησε ἀπὸ ἕνα μονοπάτι τοῦ βουνοῦ Καλλιδρόμου στὸ πρισινὸ μέρος τῶν στενῶν κι ἔτσι οἱ Ἑλληνες βρέθηκαν κυκλωμένοι. Ὄταν ὁ Λεωνίδας εἶδε τοῦτο, διάταξε τοὺς ἄλλους Ἑλληνες νὰ φύγουν γιὰ νὰ χρησιμέψουν σ' ἄλλη μάχη, αὐτὸς δ' ἔμεινε ἐκεῖ μὲ τοὺς 300 Σπαρτιᾶτες καὶ τοὺς εἶπε: «Ἐτοιμασθῆτε νὰ γιοματίσωμε τὴ νύχτα στὰ βασιλεία τοῦ Ἄδη».

Τότε οἱ ἄλλοι Ἑλληνες ἔφυγαν ἐκτὸς ἀπὸ 700 Θεσπιεῖς, ποὺ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἤθελαν νὰ φύγουν. Ὑστερα ἀπὸ λίγο γίνηκε φοβερὴ μάχη, ὅπου σκοτώθηκαν ὄλοι οἱ Σπαρτιᾶτες κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ Θεσπιεῖς, ἀφοῦ σκότωσαν 20 χιλιάδες ἐχθρούς. Ὁ Ζέρξης βρῆκε τὸ σῶμα τοῦ Λεωνίδα, ἔκοψε τὸ κεφάλι του καὶ τὸ ἔστησε ἀπάνω σ' ἕνα ξύλο. Γιὰ τιμὴ τῶν Σπαρτιατῶν ποὺ σκοτώθηκαν ἔφτιασαν στὶς Θερμοπύλες μνημεῖο μὲ τὴν ἐπιγραφή αὐτή: «ὦ ξένε διαβάτα, εἰ-

πὲ στους Λακεδαιμονίους ὅτι ἐδῶ ἔχομε ταφῆ ὑπακούοντας στους νόμους τους».

Ἐνῶ ταῦτα γίνονταν στὶς Θερμοπύλες ὁ Ἑλληνικὸς στόλος συναντήθηκε μὲ τὸν Περσικὸ στὸ Ἄρτεμισί, νίκησε αὐτὸν καὶ κατάστρεψε πολλὰ ἀπὸ τὰ πλοῖα του. Ἡ ναυμαχία αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν βαρβάρων. Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν γίνηκε στὰ 480 π.Χ.

Ὁ Θεμιστοκλῆς.

Ἀφοῦ ὁ Ζέρξης πέρασε τὶς Θερμοπύλες, προχώρηε στὴν Ἀθήνα μὲ σκοπὸ νὰ τὴν κυριέψη. Ὁ στρατὸς του περνώντας τὶς διάφορες πόλεις τὶς ἔκαιγε καὶ τὶς ἄρπαζε. Ὄταν ἔφτασε στὴν Ἀθήνα ὁ Ζέρξης, βρῆκε τὴν πόλη ἔρημο, γιατί ὅλος ὁ στρατὸς εἶχε μπῆ στὰ πλοῖα καὶ βρισκόταν στὸ λιμάνι τῆς Σαλαμίνας, τὰ δὲ γυναῖκόπαιδα εἶχαν πάγει στὴν Αἶγινα καὶ στὴν Τροιζήνα. Τοῦτο γίνηκε μὲ τὴ συμβουλή τοῦ Θεμιστοκλῆ, ποὺ ἔσωσε τὴν Ἀθήνα καὶ ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Θεμιστοκλῆς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅσο ἦταν νέος, ἦταν ἄσωτος καὶ ἀγαποῦσε τὶς διασκεδάσεις. Ὄταν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι νίκησαν στὸ Μαραθῶνα καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς εἶδε τὴ δόξα τοῦ Μιλτιάδη, ἀμέσως ἀφῆκε τὶς διασκεδάσεις καὶ ἄρχισε νὰ συλλογιέται πῶς θὰ

ώφελουσε τήν πατρίδα του, γιά νά δοξαστή κι αὐτός. Στούς φίλους του πού τόν ρωτοῦσαν, γιατί ἄλλαξε ζωή, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπαντοῦσε: «Δέ μ' ἀφήνει νά ἡσυχάσω ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδη».

Όταν λοιπόν ὁ Ζέρξης ἦρθε στήν Ἑλλάδα γιά νά τήν σκλαβώση, οἱ Ἀθηναῖοι ρώτησαν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν πῶς θά σωθοῦν. Τὸ μαντεῖο τοὺς ἀπάντησε, ὅτι τὰ ξύλινα τείχη θά σώσουν τήν Ἑλλάδα. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως εἶπε, ὅτι ξύλινα τείχη ἐννοεῖ τὸ μαντεῖο τὰ πλοῖα, καί συμβούλεψε τοὺς Ἀθηναίους νά φτιάξουν ἀμέσως πλοῖα καί νά μποῦν σ' αὐτά γιά νά πολεμήσουν στή θάλασσα. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀκούσαν καί ἔφτιασαν πλοῖα καί μπῆκαν σ' αὐτά. πρῶτος δὲ ἔδωκε τὸ παράδειγμα ὁ γιὸς τοῦ Μιλτιάδη Κίμωνας, πού ἀνέβηκε στήν Ἀκρόπολη, κρέμασε τήν ὄσπίδα του καί τὸ κοντάρι καί κατεβαίνοντας στὸ Φάληρο μπῆκε στὰ πλοῖα. Στήν Ἀθήνα ἔμειναν μόνο λίγοι γέροντες, πού πῆγαν στήν Ἀκρόπολη καί τείχισαν αὐτὴν μὲ ξύλα, ἐπειδὴ νόμιζαν ὅτι τοῦτο ἐννοοῦσε ὁ χρησμός τοῦ μαντείου.

Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας.

Ὁ Ζέρξης, ἀφοῦ ἔφτασε στήν Ἀθήνα καί βρῆκε τὴν πόλη ἔρημο, τὴν ἔκαψε, σκότωσε δὲ καί τοὺς γέροντας πού ἦταν στήν Ἀκρόπολη. Ὑστερα ἐτοιμάστηκε γιά νά πολεμήσῃ στὴ θάλασσα τοὺς Ἕλληνες. Ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων εἶχε πάγει στὴ Σαλαμίνα. Ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων ἦταν ὁ Θεμιστοκλῆς, τῶν δὲ Σπαρτιατῶν ὁ Εὐρυβιάδης, πού εἶχε τὴν ἀρχηγία κι ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου. Ὁ Εὐρυβιάδης μὲ τοὺς ἄλλους ναύαρχους ἤθελε νά ναυμαχήσουν στὸν Ἴσθμό τῆς Κορίνθου, ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως ἐπέμενε ὅτι τὸ πιὸ κατάλληλο μέρος γιά τοὺς Ἕλληνες νά νικήσουν ἦταν τὸ στενὸ τῆς Σαλαμίνας, ἐπειδὴ τὰ πλοῖα τους ἦταν μικρά, ἐνῶ τῶν Περσῶν ἦταν μεγάλα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐρυβιάδης ἐπέμεινε στὴ γνώμη του τόσο, πού σήκωσε τὸ ραβδί του ἀπάνω στὸ Θεμιστοκλῆ, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔστειλε κρυφὰ γράμμα στὸν Ζέρξη κι ὡς φίλος του τάχα τὸν καλοῦσε νά ἔρθῃ στὴ

Σαλαμίνα και να κλείση ἐκεῖ τοὺς Ἕλληνας, πού σκόπευαν να φύγουν. Ὁ Ζέρξης πίστεψε και διάταξε τὰ πλοῖα του να πλεύσουν στὴ Σαλαμίνα. Ἔτσι οἱ Ἕλληνας ἀναγκάστηκαν θέλοντας και μὴ θέλοντας να ναυμαχήσουν ἐκεῖ.

Τὸ πρῶτὸ λοιπὸν στὶς 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 480 π.Χ. γίνηκε μεγάλη ναυμαχία, ὅπου ὁ Περσικὸς στόλος νικήθηκε κι ἄλλα μὲν πλοῖα του καταστράφηκαν, ἄλλα δὲ ἔφυγαν και μόλις λίγα σώθηκαν. Ὁ Ζέρξης, πού εἶχε τὸ θρόνο του ἐπάνω στὸ βουνὸ Αἰγάλεω και ἀπ' ἐκεῖ παρατηροῦσε τὴ ναυμαχία, ἄμα εἶδε τὴν καταστροφὴ τοῦ στόλου του τόσο φοβήθηκε, ὥστε ἔφυγε ἀμέσως μ' ἓνα μικρὸ πλοῖο και ἀφῆκε πίσω τὸ Μαρδόνιο μὲ 300 χιλιάδες στρατὸ γιὰ να κυριέψη τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν και ἡ ναυμαχία τῆς Μυκάλης.

Ὁ Μαρδόνιος ἀφοῦ πέρασε τὸ χειμῶνα στὴ Θεσσαλία, ἔστειλε πρέσβεις στὴν Ἀθήνα και ζητοῦσε να ἀγαπήση τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸν Ζέρξη και να ξαναχτίση τὴν πόλη τους. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀπάντησαν, ὅτι ὅσο ὁ ἥλιος περπατεῖ τὸν ἴδιο δρόμο, αὐτοῖ ποτὲ δὲ θ' ἀγαπηθοῦν μὲ τὸν Ζέρξη, πού ἔκαψε τὴν πόλη τους και τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν τους.

Ὁ Μαρδόνιος τότε κατέβηκε μὲ τὸ στρατὸ του στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα και φτάνοντας στὴν Ἀθήνα τὴν ἔκαψε και πάλι, γιὰ τὴν βρῆκε ἔρημο. Ὑστερα ἦρθε και στρατοπέδευε στὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ συνεννοήθηκαν μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες μάζωσαν στρατὸ ἑλληνικὸ ἑκατὸ χιλιάδες και ἀρχηγὸ ἔκαμαν τὸν Πausanias τὸ βασιλιὰ τῆς Σπάρτης. Οἱ Ἕλληνας ἀφοῦ στρατοπέδωσαν κοντὰ στὶς Πλαταιές, ἀπέναντι τῶν Περσῶν, ἔκαμαν πόλεμο και νίκησαν τοὺς Πέρσες και σκότωσαν κι αὐτὸν τὸ Μαρδόνιο, κυριέψαν δὲ ἄπειρα λάφυρα. Μόλις 40 χιλιάδες Πέρσες σώθηκαν και σὲ ἐλεεινὴ κατάσταση γύρισαν στὴν Περσία. Ἡ μάχη αὐτὴ γίνηκε στὰ 479 π.Χ.

Τὴν ἴδια μέρα ὁ Ἑλληνικὸς στόλος νίκησε τὸν Περσικὸ στὸ ἀκρωτήρι Μυκάλη, πού εἶναι στὰ παράλια τῆς

Μικρᾶς Ἀσίας. Ἔτσι τελείωσαν οἱ Περσικοὶ πόλεμοι μὲ τόσο δοξασμένα κατορθώματα, ποὺ δόξασαν ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Πausανίας.

Ὁ Πausανίας ὕστερα ἀπὸ τὴ μάχη τῶν Πλαταιῶν πῆγε μὲ στρατὸ καὶ στόλο στὴ Θράκη κι ἔδιωξε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς Πέρσες. Κυριέψε δὲ τὸ Βυζάντιο καὶ ἔπιασε πολ-

Ὁ θάνατος τοῦ Πausανίας.

λους Πέρσες αἰχμαλώτους, μ' αὐτοὺς δὲ ἦταν καὶ μερικοὶ συγγενεῖς τοῦ Ζέρξη. Τοὺς αἰχμαλώτους τούτους ὁ Πausανίας ἔστειλε στὸν Ζέρξη γιὰ νὰ τὸν περιποιηθῆ, ἐπειδὴ τοῦ μῆκε στὸ μυαλὸ νὰ γίνῃ γαμπρὸς τοῦ Ζέρξη. Ἀπὸ τότε ὁ Πausανίας ἐξακολουθοῦσε νὰ συνεννοῆται μὲ τὸν Ζέρξη καὶ νὰ ὑπόσχεται σ' αὐτόν, ὅτι θὰ τὸν βοηθοῦσε νὰ κυριέψῃ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἄρχισε δὲ ὁ Πausανίας νὰ ντύνεται καὶ νὰ τρώγῃ ὅπως ὁ Ζέρξης. Ἡ διαγωγή του αὐτὴ θεωρήθηκε ὑποπτη καὶ γιὰ τοῦτο τὸν κάλεσαν στὴ Σπάρτη. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ ἐξακολουθοῦσε τὶς συνεννοήσεις του μὲ τὸν Ζέρξη, ἕως ὅτου ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ ἓνα γράμμα του, ποὺ ὁ ταχυδρόμος, ἀντὶ νὰ τὸ πᾶγῃ στὸν Ζέρξη, τὸ παρέδωκε στοὺς ἐφόρους τῆς Σπάρτης.

Ὁ Πausανίας ἄμα ἔμαθε πὼς ἀνακαλύφθηκε, ἔτρεξε

στό ναό τῆς Ἀθηνᾶς· ἀπ' ἐκεῖ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν βγάλουν καὶ νὰ τὸν σκοτώσουν, ἐπειδὴ νομιζόταν προστατευόμενος τῆς Θεᾶς. Οἱ Σπαρτιᾶτες τότε ἔχτισαν τὴν πόρτα καὶ τὰ παράθυρα τοῦ ναοῦ κι ἔβγαλαν τὴ σκεπὴ του, γιὰ νὰ πεθάνη ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὸ κρύο. Λέγουν ὅτι τὴν πρώτην πέτρα ἔβαλε ἡ μητέρα τοῦ Πausanias. Ὄταν πλησίαζε νὰ πεθάνη, τὸν τράβηξαν ἔξω, γιὰ νὰ μὴ πεθάνη μέσα στοῦ ναοῦ καὶ τὸν μολύνῃ. Τέτοιο τέλος εἶχε ὁ Πausanias, ποὺ θέλησε νὰ γίνῃ προδότης τῆς πατρίδας του.

Θάνατος τοῦ Θεμιστοκλή.

Ὑστερα ἀπὸ τὴ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας ὁ Θεμιστοκλῆς δοξάστηκε ὅσο κανεὶς ἄλλος Ἕλληνας. Ὄταν μιὰ φορὰ πῆγε στὴ Σπάρτη, οἱ Σπαρτιᾶτες τίμησαν αὐτὸν μὲ ἐξαιρετικὲς τιμές. Ὄταν δὲ γίνονταν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες κι ὁ Θεμιστοκλῆς πῆγε σ' αὐτούς, ὅλοι οἱ θεατῆς ἀφῆκαν τοὺς ἀγωνιστῆς καὶ τὰ ἀγωνίσματα κι ἔδειχναν τὸ Θεμιστοκλῆ. Ἀργότερα ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι ἐξώρισαν αὐτὸν στοῦ Ἄργος. Ἀλλ' ἐπειδὴ καταδιώχτηκε κι ἐκεῖ, πῆγε στοῦ βασιλιᾶ τῆς Περσίας Ἀρταξέρξης· αὐτὸς τὸν δέχτηκε μὲ μεγάλη τιμὴ καὶ χάρισε σ' αὐτὸν τρεῖς πόλεις, γιὰ νὰ παίρῃ τὰ εἰσοδήματά τους καὶ νὰ ζῆ πλούσια. Ὑστερα ὅμως, ὅταν ὁ Ἀρταξέρξης ζήτησε ἀπ' αὐτὸν νὰ τὸν ὀδηγήσῃ γιὰ νὰ κυριέψῃ τὴν Ἑλλάδα, ὁ Θεμιστοκλῆς ἤπιε δηλητήριο καὶ πέθανε. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἔφεραν τὰ λείψανά του στὴν Ἀθήνα καὶ τοῦ ἔφτιασαν μνημεῖο στὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ στοῦ Πειραιᾶ.

Ἀριστείδης ὁ Δίκαιος.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐξορία τοῦ Θεμιστοκλή κυβέρνησε τὴν Ἀθήνα ὁ Ἀριστείδης, ποὺ τὸν ἔλεγαν ὁ Δίκαιος Ἀριστείδης, γιὰτὶ πραγματικὰ ἦταν τέτοιος. Ὁ Ἀριστείδης, τότε ποὺ θὰ γινόταν ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας, βρισκόταν ἐξοριστός στὴν Αἴγινα· ἀμα εἶδε ὅτι ὁ στόλος τοῦ Ξέρξης ἔκλεισε τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα στοῦ

στενό τῆς Σαλαμίνας, μπῆκε μέσα σ' ἓνα μικρὸ πλοῖο κι ἔφτασε κρυφὰ στὴ Σαλαμίνα, ὅπου συνάντησε τὸ Θεμιστοκλῆ, πού ἦταν ἐχθροὶ καὶ ἀφοῦ ἀγαπήθηκε μαζί του, σκέφτηκαν κι οἱ δυὸ μαζί πῶς θὰ σώσουν τὴν πατρίδα τους. Ὑστερα οἱ Ἀθηναῖοι ἐξώρισαν αὐτὸν καὶ πάλι, ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης δὲ θύμωσε γιὰ τοῦτο. Ὅταν

Ὁ ἀγράμματος χωρικός καὶ ὁ Ἀριστείδης.

μάλιστα ἓνας ἀγράμματος χωρικός συνάντησε τὸν Ἀριστείδη καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ γράψῃ ἀπάνω στὸ ὄστρακο τὸ ὄνομα Ἀριστείδης, αὐτὸς τὸ ἔγραψε πρόθυμα, μόνο δὲ τὸν ρώτησε τί κακὸ τοῦ ἔκαμε ὁ Ἀριστείδης. Ὁ χωρικός, πού δὲ γνώριζε ὅτι ἐκεῖνος ἦταν ὁ Ἀριστείδης, ἀπάντησε: « κανένα κακὸ δὲ μοῦ ἔκαμε, ἀλλὰ βαριέμαι ν' ἀκούγω νὰ τὸν λέγουν δίκαιο ».

Ὁ Ἀριστείδης ἐξωρίστηκε, ἀλλὰ καὶ πάλι τὸν κάλεσαν πίσω οἱ Ἀθηναῖοι, γιὰ νὰ κυβερνήσῃ τὴν πολιτεία τους καὶ πέθανε πάρα πολὺ φτωχός, ἀφῆκε δὲ τὶς θυγατέρες του ἀνύπαντρες, γιὰτὶ δὲν εἶχε νὰ τοὺς δώσῃ προίκα. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ λίγα χρόνια τὶς προίκισε τὸ δημόσιο. Οἱ Ἀθηναῖοι τίμησαν πολὺ τὸν Ἀριστείδη καὶ τοῦ ἔκαναν μνημεῖο στὸ Φάληρο.

Κίμωνας.

Ὁ Κίμωνας ἦταν γιὸς τοῦ Μιλτιάδη, ποὺ νίκησε στὸ Μαραθῶνα. Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Θεμιστοκλή καὶ τοῦ Ἀριστείδη ἔκαμαν αὐτὸν στρατηγό. Ὁ Κίμωνας προστάτεψε πολὺ τοὺς φτωχοὺς δίνοντας σ' αὐτοὺς χρήματα καὶ φορέματα, ποὺ τὰ μοίραζε ὁ ἴδιος. Στὸ σπίτι του βρισκόταν πάντα τραπέζι μὲ φαγητά, κάθε μέρα δὲ ἔρχονταν οἱ φτωχοὶ κι ἔτρωγαν.

Ὁ Κίμωνας ἅμα γίνηκε στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, μάζεψε στρατὸ καὶ ἐπιτέθηκε ἐναντίον τῶν Περσῶν, ποὺ εἶχαν ἀκόμα σκλαβωμένες τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἀφοῦ ἔδιωξε αὐτοὺς, ἐλευθέρωσε τὶς πόλεις αὐτές. Ὁ Κίμωνας μὲ δυνατὸ στόλο τῶν Ἀθη-

Ὁ Κίμωνας.

ναίων πῆγε στὶς ἐκβολές τοῦ Εὐρυμέδοντα ποταμοῦ, ὅπου συνάντησε τὸν Περσικὸ στόλο ἀπὸ 350 πλοῖα, ἔκαμε μαζί του ναυμαχία καὶ τὸν κατάστρεψε. Ἐπειτα ἔβγαλε τὸ στρατὸ του στὴ στεριά κι ἐπιτέθηκε ἐναντίον τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, ποὺ ἦταν ἐκεῖ καὶ τὸν νίκησε. Τὸν ἴδια μέρα ὁ Κίμωνας κυνήγησε τὸ Φοινικικὸ στόλο, ποὺ ἔρχόταν γιὰ βοήθεια στοὺς Πέρσες, κι ἔτσι σὲ μιὰ μέρα νίκησε τρεῖς νίκες, μιὰ στὴ στεριά καὶ δυὸ στὴ θάλασσα.

Οἱ νίκες αὐτές τοῦ Κίμονα τόσο φόβισαν τοὺς Πέρσες, ποὺ ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις, νὰ τραβηχτοῦν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ νὰ ὑπογράψουν ταπεινωτικὴ εἰρήνη γι' αὐτοὺς. Μὲ τὴν εἰρήνη αὐτὴ περιωρίζονταν τὰ σύνορα τοῦ Περσικοῦ Κράτους πολὺ, ὅλες δὲ οἱ Ἑλληνικὲς ἀποικίες τῆς

Ἰστίας ἔμειναν ἐλεύθερες. Ἡ εἰρήνη αὐτὴ ὠνομάστηκε
Κιμῶνιος εἰρήνη.

Ἐξορία τοῦ Κίμωνα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη γίνηκε σεισμός στὴ Σπάρτη, οἱ δὲ εἰλωτες βρῆκαν εὐκαιρία καὶ ἐπαναστάτησαν γυρεύοντας τὴν ἐλευθερίαν τους. Τότε οἱ Σπαρτιᾶτες ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους γιὰ νὰ ἡσυχάσουν τοὺς εἰλωτες, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μὲ τὴ συμβουλή τοῦ Κίμωνα ἔστειλαν τέσσερεις χιλιάδες στρατό. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Σπαρτιᾶτες φοβήθηκαν μήπως οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς γελάσουν, δὲ δέχτηκαν τὴ βοήθεια. Οἱ Ἀθηναῖοι τοῦτο τὸ πῆραν γιὰ προσβολὴ καὶ στὸ θυμὸ τους ἀπάνω ἐξώρισαν τὸν Κίμωνα, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦταν ἡ αἰτία νὰ στείλουν τὴ βοήθεια. Ἐνῶ ὁ Κίμωνας ἦταν ἐξόριστος, οἱ Σπαρτιᾶτες ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων· ὁ Κίμωνας τότε, ἂν κι ἐξόριστος, πῆγε στὸν πόλεμο καὶ πολέμησε σὰν ἀπλὸς στρατιώτης. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κάλεσαν στὴν Ἀθήνα.

Ὁ Κίμωνας γυρίζοντας στὴν Ἀθήνα ἄρχισε πάλι τοὺς ἀγῶνες τοῦ ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐτοίμασε πλοῖα πῆγε στὴν Κύπρο κι ἔδωξε ἀπ' ἐκεῖ τοὺς Πέρσες. Ἐνῶ ὅμως πολιορκοῦσε τὴν πόλιν Κίτιο, πληγώθηκε· ὅταν δὲ κατάλαβε τὸ θάνατό του, παρακάλεσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ κάμουν τοῦτο γνωστό, ἀλλὰ νὰ λύσουν τὴν πολιορκία καὶ νὰ γυρίσουν στὴν Ἀθήνα. Ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ ὁ Κίμωνας ξεψύχησε.

Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἄκουσαν καὶ γυρίζοντας στὴν Ἀθήνα συνάντησαν τὰ Περσικὰ πλοῖα καὶ τὰ νίκησαν, ἐπειδὴ οἱ Πέρσες νομίζοντας ὅτι ὁ Κίμωνας ὠδηγοῦσε τὸν Ἑλληνικὸ στόλο, φοβήθηκαν κι ἔφυγαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν τὸν Κίμωνα μὲ μεγάλες τιμές.

Ὁ Κίμωνας ἔφερε καὶ τὰ κόκκαλα τοῦ Θησεῆ ἀπὸ τὴ Σκύρο στὴν Ἀθήνα κι ἔκαμε γιὰ τιμὴ του τὸ Θησεῖο.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

—'Αφορμή τῶν Περσικῶν πολέμων.

Ὅλες οἱ παλιῆς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦταν ἑλληνικές, ἦταν ὅμως σκλαβωμένες στο βασίλειά τῶν Περσῶν Δαρείο. Οἱ ἑλληνικές αὐτές πόλεις δὲν μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν τῇ σκλαβιά κι ἀποφάσισαν νὰ ἐπαναστατήσουν, ἀφοῦ πρωτύτερα ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τὶς ἑλληνικές πόλεις τῆς ἄλλης Ἑλλάδας καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Σπάρτη. Ἡ Ἀθήνα πρόθυμα ἔστειλε βοήθεια, ἐνῶ ἡ Σπάρτη ἀρνήθηκε. Ἡ ἐπανάσταση γίνηκε καὶ δὲν πέτυχε. Ὁ Δαρεῖος ἄμα ἔμαθε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι βοήθησαν τοὺς Ἴωνες ἀποφάσισε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ καὶ γιὰ τοῦτο ἐκστρατεύει ἐναντίον τῆς Ἑλλάδας.

—Περσικοὶ πόλεμοι.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Δαρεῖος ἔστειλε τὸ Μαρδόνιο μὲ στρατὸ καὶ στόλο. Ἡ πρώτη αὐτῇ ἐκστρατεία δὲν πέτυχε. Ὑστερα ὁ Δαρεῖος ἔστειλε ἄλλο στρατὸ καὶ στόλο μὲ ἀρχηγούς τὸ Δάτη καὶ Ἀρταφέρνη. Ὁ στρατὸς αὐτὸς ἔφτασε στὴν Ἑλλάδα καὶ πολέμησε μὲ τοὺς Ἀθηναίους στὸ Μαραθῶνα, ὅπου καὶ νικηθῆκε καὶ ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴν Περσία ντροπισμένος. Ὁ Δαρεῖος ἐτοιμαζόταν γιὰ νέα ἐκστρατεία, πού θὰ ἔκανε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ στὸ μεταξύ πέθανε καὶ ἐξακολούθησε τὰ σχέδια του ὁ γιὸς του Ξέρξης. Αὐτὸς μὲ πολὺ στρατὸ καὶ στόλο ἦρθε στὴν Ἑλλάδα, πέρασε τὶς Θερμοπύλες, ὅπου βρῆκε μεγάλη ἀντίσταση ἀπὸ τὸ Λεωνίδα μὲ τοὺς Σπαρτιαῖτες, ἀπ' ἐκεῖ ἦρθε στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἔκαψε ἔρημο ἀπὸ τοὺς κατοίκους της. Ὁ στόλος του ναυμάχησε στὸ Ἄρτεμισι καὶ ἔπειτα ἦρθε στὸ στενὸ τῆς Σαλαμίνας, ὅπου ναυμάχησε μὲ τὸν Ἑλληνικὸ στόλο καὶ καταστράφηκε. Ὁ Ξέρξης φοβήθηκε τότε κι ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα

ἀφήνοντας πίσω τὸ Μαρδόνιο μὲ 300 χιλιάδες στρατό, γιὰ νὰ κυριέψη αὐτὸς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Μαρδόνιος τὴν ἄλλη ἄνοιξη, ἀφοῦ δὲν μπόρεσε νὰ πάρῃ μαζί του τοὺς Ἀθηναίους, πολέμησε μὲ τοὺς Ἑλληνες στὶς Πλαταιές, ὅπου καὶ καταστράφηκε ὅλος σχεδὸν ὁ στρατὸς του καὶ ὁ ἴδιος σκοτώθηκε. Τὴν ἴδια μέρα ὁ Ἑλληνικὸς στόλος νίκησε τὸν Περσικὸ στὸ ἀκρωτήρι Μυκάλη.

— Ὁ Κίμωνας στὴ Μικρὰ Ἀσία.

Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ οἱ Πέρσες δὲν τόλμησαν νὰ ξανάρθουν στὴν Ἑλλάδα. Ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Κίμωνας πῆγε στὴ Μικρὰ Ἀσία, μὲ στρατὸ καὶ στόλο, πολέμησε τοὺς Πέρσες, ἐλευθέρωσε ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς ἀποικίες καὶ ἀνάγκασε τοὺς Πέρσες νὰ κάμουν ἀτιμωτική γι' αὐτοὺς εἰρήνη, τὴν Κιμῶνεια εἰρήνη. Ὁ Κίμωνας ὅμως στὴν Κύπρο, ποὺ εἶχε πάγει νὰ διώξῃ καὶ ἀπ' ἐκεῖ τοὺς Πέρσες πληγώθηκε καὶ πέθανε.

Η ΑΘΗΝΑ ΣΤΗ ΔΟΞΑ ΤΗΣ

Οι Ἀθηναῖοι παίρνουν τὴν ἀρχηγία τῆς Ἑλλάδας.

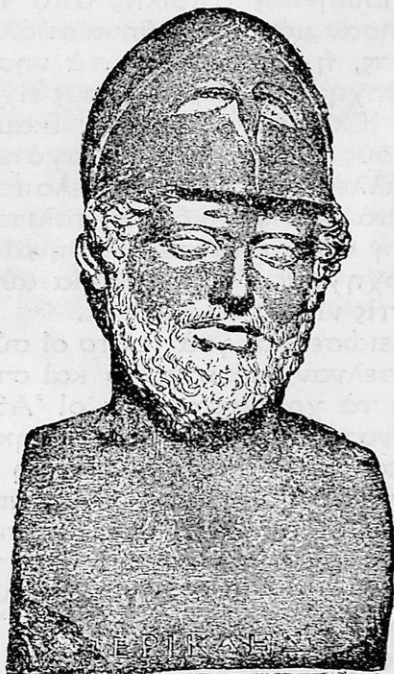
Γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ Ἑλληνικὲς ἀποικίες ἀπὸ τὴν Περσικὴ σκλαβιά δὲν πολέμησαν μόνο οἱ Ἀθηναῖοι ἀλλὰ κι ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδας, ἡ Σπάρτη καὶ τὰ νησιά μὲ στρατὸ καὶ στόλο. Τὴν ἀρχηγία ὅμως σ' ὅλους εἶχαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἔτσι ὅλες οἱ Ἑλληνικὲς πολιτείες ἔκαμαν συμμαχία μὲ ἀρχηγούς τοὺς Ἀθηναίους. Ἀργότερα ὅμως οἱ Σπαρτιᾶτες μαζί μὲ ἄλλες πολιτείες τῆς Πελοποννήσου χωρίστηκαν. Ἀλλὰ τὰ νησιά κι ἄλλες πολιτείες παράλιες ἔμειναν πιστὲς στὴ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀναγνώριζαν αὐτοὺς ἀρχηγούς. Ἡ συμμαχία αὐτὴ διατηρήθηκε κι ὕστερα ἀπὸ τὶς νίκες τοῦ Κίμωνα.

Τώρα οἱ πόλεμοι εἶχαν τελειώσει καὶ γιὰ τοῦτο οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων δὲν ἔστειλαν πιά στρατὸ καὶ στόλο, ἀλλὰ μόνο χρήματα. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν μεγάλο καὶ δυνατὸ στόλο κι ἔτσι γίνηκαν ἡ πρώτη δύναμη στὴ θάλασσα. Μὲ τέτοια δύναμη οἱ Ἀθηναῖοι γίνηκαν κύριοι στοὺς συμμάχους τους, πού τώρα ἀπὸ ἀνάγκη ὑπάκουαν σ' αὐτούς. Ὅσο δὲ περνοῦσε ὁ καιρὸς, τόσο οἱ Ἀθηναῖοι γίνονταν πιὸ δυνατοὶ ἕως ὅτου ἀναγνωρίστηκαν ἀρχηγοὶ σ' ὅλους τοὺς συμμάχους τους. Ἔτσι ἀναγνωρίστηκε ἡ ἀρχηγία τῆς Ἀθήνας ἀπὸ ὅλες τὶς συμμαχικὲς πόλεις.

Περικλῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, πού ἡ Ἀθήνα ἔφτασε σὲ τόσο μεγάλη πρόοδο, ἦταν ἀρχοντας ὁ Περικλῆς, ὁ γιὸς τοῦ Ξανθίππου, πού νίκησε τοὺς Πέρσες στὴ Μυκάλη. Ὁ Περικλῆς μόλις πῆρε τὴν κυβέρνηση τῆς Ἀθήνας, φρόντισε νὰ διατηρήσῃ τὶς συμμαχίες τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ πληρώνωνται ταχτικὰ οἱ φόροι ἀπὸ τοὺς συμμάχους. Τὸ δημόσιο ταμεῖο ἀπὸ τοὺς φόρους αὐτοὺς κι ἀπὸ τὰ λάφυρα, πού πῆραν ἀπὸ τοὺς Πέρσες, ἀπόκτησε μεγάλο πλοῦτο. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ὁ Περικλῆς μπόρεσε νὰ

στολίσθη τὴν Ἀθήνα μὲ ἔξοχα χτίρια, πού πολλοὶ βρίσκονται ὡς σήμερα καὶ τὰ θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος. Ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολη ἔχτισε τὸν Παρθενῶνα (ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς) κι ἔβαλε τὸν καλλιτέχνη Φειδιά κι ἔφτιασε τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὅλο ἀπὸ χρυσὸ καὶ φίλτεσι.

Ὁ Περικλῆς.

Ἐχτισε ἀκόμα καὶ τὸ Ἐρεχθεῖο, ἓνα πολὺ ὁμορφοναὸ. Στὴν εἴσοδο τῆς Ἀκρόπολης ἔκαμε τὰ ὠραῖα προπύλαια. Στὸ Σούνιο ἀκρωτήριο ἔχτισε ναὸ γιὰ τιμὴ τοῦ Ποσειδῶνα, στὴν Ἐλευσίνα τὸ ναὸ τῆς Δήμητρας καὶ ἄλλα.

Γιὰ τὰ ἔργα αὐτὰ ξώδεψε ὁ Περικλῆς πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὸ δημόσιο ταμεῖο, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄρχισαν νὰ κατηγοροῦν τὸν Περικλῆ γιὰ τὰ ὑπερβολικὰ αὐτὰ ἔξοδα. Τότε ὁ Περικλῆς εἶπε στοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἦταν πρόθυμος νὰ πληρώσῃ αὐτὸς ὅλα τὰ χρήματα, ἀλλὰ μὲ τὴ συμφωνία νὰ ἔγραφε τὸ ὄνομά του σ' ὅλα τὰ ἔργα. Οἱ Ἀθηναῖοι τόσο θαύμασαν ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Περικλῆ, πού τοῦ ἔδωκαν

τῆς ἄδειας νὰ ξοδέψῃ κι ἄλλα γιὰ νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ στολισμὸ τῆς πόλης τους.

Ὁ Περικλῆς φρόντισε ἀκόμα καὶ γιὰ τὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες, προστάτευε τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ποιητὲς καθὼς καὶ τοὺς καλλιτέχνες. Τότε δὲ ἔζησαν στὴν Ἀθήνα οἱ πιὸ σοφοὶ ἄντρες τοῦ κόσμου, ὁ Σωκράτης, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Θουκυδίδης καὶ ἄλλοι πού διδάξαν κι ἔγραψαν σοφὰ βιβλία. Ἀπὸ τοὺς καλλιτέ-

Τὰ προπύλαια τῆς Ἀκρόπολης τὸν παλιὸ καιρὸ.

χνες διακρίθηκαν τότε ὁ Φειδίας, ὁ Ἴκτινος, ὁ Μνησικλῆς
κι ἄλλοι.

ΑΛΛΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

Τὸ Ἄργος.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ποὺ ἀναδείχτηκε τὴν ἐποχὴ
ἐκείνη ἢ πρώτη πόλη τῆς Ἑλλάδας, κι ἄλλες ἑλληνικὲς
πόλεις μεγάλωσαν καὶ δυνάμωσαν ὅπως τὸ Ἄργος.
Τὸ Ἄργος μὲ βασιλιὰ τὸ Φεῖδωνα κατάφερε νὰ πάρῃ
τὴν ἀρχηγία ὅλων τῶν Πελοποννησίων. Ἄμα πέρασε
ὁ Φεῖδωνας, οἱ Σπαρτιᾶτες κατώρθωσαν νὰ πάρουν
πολλὲς πόλεις ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Ἄργους. Τὸ Ἄρ-
γος εἶχε καὶ σχολὴ καλλιτεχνική, ἕνας δὲ ἀπὸ τοὺς καλ-
λιτέχνες τῆς πόλης αὐτῆς, ὁ πιὸ σπουδαῖος, ἦταν ὁ
Πολύκλειτος.

Ἡ Κόρινθος.

Ἄλλη πόλη ἀξιόλογος ἦταν ἡ Κόρινθος. Ἡ παλιὰ
Κόρινθος ἦταν κοντὰ στὴ σημερινὴ Κόρινθο, εἶχε δὲ δύο
λιμάνια, ἓνα στὸν Κορινθιακὸ κόλπο κι ἓνα στὸ Σαρω-
νικό. Γι' αὐτὸ γίνηκε πολὺ πλούσια κι ἀπόχτησε μεγάλῃ
ναυτικὴ καὶ ἐμπορικὴ πρόοδο. Ἔκαμε ὠραῖες ἀποικίες,
τὴν Κέρκυρα, τὴν Συρακοῦσες, τὴν Ἐπίδαμνο, τὴν Λευ-
κάδα κι ἄλλες. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πόλη αὐτὴ δὲν κυβερνή-
θηκε καλά, ἔχασε γρήγορα τὴ δύναμή της καὶ τέλος
πῆγε στὴ συμμαχία τῆς Σπάρτης. Στὴν Κόρινθο γεν-
νήθηκε ὁ Περικλῆς, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐφτά σοφοὺς τῆς πα-
λιᾶς Ἑλλάδας.

Ἡ Θήβα.

Ἡ Θήβα εἶναι πολὺ παλιὰ πόλη στὴ Βοιωτία, χτί-
στηκε δὲ ἀπὸ τὸν Κάδμο, ποὺ πρῶτος δίδαξε τὰ 16
γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Ἡ πόλη αὐτὴ εἶναι πατρίδα
στοὺς δυὸ μεγάλους ἄντρες, τὸν Ἐπαμεινώνδα καὶ Πε-
λοπίδα, ποὺ τὴν ἔκαμαν τόσο δυνατὴ, ὥστε γι' ἄρετὸ
καιρὸ εἶχε αὐτὴ τὴν ἀρχηγία τῆς Ἑλλάδας. Στὴ Θήβα
γεννήθηκε ὁ περίφημος ποιητὴς Πίνδαρος.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ἐφορμὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Οἱ Ἕλληνες μὲ τὶς δοξασμένες νῆες καὶ μὲ τοὺς μεγάλους στρατηγούς τοὺς μπόρεσαν νὰ νικήσουν τοὺς Πέρσες καὶ νὰ γίνουν μεγάλοι καὶ δοξασμένοι. Δυστυχῶς ὁμως κακὴ μοῖρα ζήληψε τὴν εὐτυχία τους, γιατί ἀμέσως μόλις τελείωσαν οἱ Περσικοὶ πόλεμοι ἔρχισαν φιλονικεῖς ἀναμεταξύ τους. Ἡ μιὰ πολιτεία δὲν ἔβλεπε μὲ καλὸ μάτι τὴν ἄλλην, ἕως ὅτου τὸ κακὸ αὐτὸ ἔφερε ἓνα φοβερὸ καὶ καταστρεφτικὸ πόλεμο, ποὺ λέγεται Π ε λ ο π ο ν ν η σ ι α κ ὸ ς π ὄ λ ε μ ο ς καὶ κράτησε 27 χρόνια. Ὦνομάστηκε δὲ ἔτσι, ἐπειδὴ οἱ πολιτεῖες τῆς Πελοποννήσου μὲ τὴν ἀρχηγία τῆς Σπάρτης κίνησαν πόλεμο ἐναντίον τῆς Ἀθήνας.

Ἡ πρόοδος τῆς Ἀθήνας, ἡ ἐμπορικὴ καὶ ἡ ναυτικὴ, χαλοῦσε τὸ ἐμπόριο στὶς ἄλλες παράλιες πόλεις τῆς Πελοποννήσου· αὐτὲς ἔρχισαν νὰ παρακινοῦν τοὺς Σπαρτιᾶτες νὰ κινήσουν πόλεμο ἐναντίον τῆς Ἀθήνας. Οἱ Σπαρτιᾶτες δέχτηκαν τοῦτο κι ἔτσι ἔρχισε ὁ φοβερὸς αὐτὸς πόλεμος. Καὶ οἱ μὲν Σπαρτιᾶτες, ἀφοῦ μπήκαν στὴν Ἀττικὴ, κατάστρεψαν τὰ γύρω στὴν Ἀθήνα μέρη, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μὲ τὰ πλοῖα τοὺς κατάστρεψαν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου.

Θάνατος τοῦ Περικλῆ.

Δέκα χρόνια ὁ πόλεμος περιωριζόταν σὲ ἀρπαγές. Οἱ ὠραῖες πόλεις τῆς Ἑλλάδας καταστρέφονταν. Στὴν Ἀθήνα ἔπεσε τότε καὶ φοβερὴ ἀρρώστια καὶ πολλοὶ πέθαιναν κάθε μέρα. Ἀπ' αὐτὴ πέθανε κι ὁ Περικλῆς, ποὺ ὁ θάνατός του ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη συμφορὰ γιὰ τοὺς Ἀθηναίους.

Κλέωνας—Βρασίδης.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Περικλῆ γίνηκε ἄρχοντας στὴν Ἀθήνα ὁ Κλέωνας, ποὺ ἦταν καλὸς ρήτορας ἀλλὰ δὲν εἶχε μεγάλο μυαλό. Ὁ Κλέωνας παρακινοῦσε τὸ λαὸ

νά μή δεχτῆ εἰρήνη, ἀλλὰ νά ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμο. Οἱ Σπαρτιαῖτες στὰ χαμένα ζητοῦσαν νά πετύχουν συνεννόηση μὲ τοὺς Ἀθηναίους, γιὰ νά πάψῃ ὁ πόλεμος. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔδιναν καμιὰ ἀπάντηση, γιατί ἔτσι τοὺς συμβούλευε ὁ Κλέωνας. Ὅταν δὲ μὲ τὸ στόλο τους κυριέψαν τὴ Σφακτηρία, μικρὸ νησάκι μπροστὰ στὸ λιμάνι τῆς Πύλου καὶ πολλὲς ἄλλες παράλιες πόλεις, ἐπέμεναν πῶς πολὺ νά ἐξακολουθήσῃ ὁ πόλεμος.

Ὁ Ἀλκιβιάδης.

Ἀλλὰ καὶ στὴ Σπάρτη ὁ στρατηγὸς Βρασίδας, ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νά ὑποφέρῃ νά ξευτελίζεται ἡ πατρίδα του ζητώντας ὀλοένα εἰρήνη, ἀποφάσισε νά ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμο.

Στὸ τέλος κι ὁ Κλέωνας κι ὁ Βρασίδας σκοτώθηκαν σὲ μιὰ μάχη στὴ Μακεδονία. Τότε ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Νικίας κατάφερε τοὺς Ἀθηναίους νά κάμουν εἰρήνη καὶ γίνηκε ἐπὶ τέλους. Ὠνομάστηκε δὲ Νίκειος εἰρήνη.

Ἀλκιβιάδης.

Ἡ Νίκειος εἰρήνη δὲν κράτησε δυστυχῶς καὶ πολὺ, γιατί ἡ Σπάρτη κι ἡ Ἀθήνα πάντα δὲ χωνεύονταν.

Στὴν Ἀθήνα ὁ Ἀλκιβιάδης, νέος ἔξυπνος καὶ πολὺ ζωηρός, παρακίνησε τοὺς Ἀθηναίους νά κινήσουν πάλι πόλεμο ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἄκουσαν τὶς συμβουλὲς τοῦ Ἀλκιβιάδη, ἔκαμαν αὐτὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ἔστειλαν μαζὶ μὲ τὸ Νικία νά κυριέψῃ τὴ Σικελία. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐξεστράτεψε τότε καὶ εἶχαν ἐλπίδα ὅτι γρήγορα θὰ κυριέυε τὴ Σι-

κελία· ἀλλ' ἐπειδὴ κατηγορήθηκε ὡς ἀσεβής, τὸν κάλεσαν στὴν Ἀθήνα νὰ δικάσῃ. Τοῦτο ὁ Ἀλκιβιάδης τὸ θεώρησε γιὰ προαβολή κι ἔφυγε καὶ πῆγε στὴ Σπάρτη, ὅπου παρακίνησε τοὺς Σπαρτιᾶτες νὰ στείλουν στρατὸ στὴ Σικελία ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων. Δύο χρόνια πολεμοῦσαν οἱ Σπαρτιᾶτες τοὺς Ἀθηναίους στὴ Σικελία, ἀποτέλεσμα δὲ τοῦ πολέμου τούτου ἦταν νὰ καταστραφῇ ὁ στρατὸς κι ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων.

Λύσαντρος.

Κατόπι οἱ Σπαρτιᾶτες ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμαχικῶν τους πόλεων μὲ στρατηγὸ τὸ Λύσαντρο, πολὺ καλὸ στρατηγὸ καὶ πονηρό, ποὺ πέτυχε στὴν ἐκστρατεία. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι κάλεσαν τὸν Ἀλκιβιάδη, ποὺ στὸ μεταξύ εἶχε δυσареσθηθῆ μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ τὸν ἔκαμαν πάλι στρατηγὸ. Ὁ Ἀλκιβιάδης κατάρθωσε νὰ σταματήσῃ τοὺς Σπαρτιᾶτες, ἀλλὰ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πάλι ἐξώρισαν αὐτὸν καὶ διώρισαν δέκα στρατηγοὺς γιὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμο.

Οἱ στρατηγοὶ αὐτοὶ νίκησαν σὲ μιὰ μεγάλη ναυμαχία, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ παραμικρὴ αἰτία καταδίκασαν αὐτοὺς σὲ θάνατο.

Τότε ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν Λύσαντρος ἐπιτέθηκε ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔπιασε ὅλον τὸ στόλο τους κοντὰ στὸν Ἑλλάσποντο. Ἐπειτα πῆγε ἀμέσως στὸν Πειραιᾶ καὶ τὸν πολιορκήσε, ἄλλος δὲ στρατὸς βγῆκε στὴ στεριά καὶ πολιορκήσε τὴν Ἀθήνα.

Ὁ Λύσαντρος κυριεύει τὴν Ἀθήνα.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν πείνα καὶ τίς ἄλλες στερήσεις, παραδόθηκαν στοὺς Σπαρτιᾶτες. Οἱ σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἰδίως οἱ Θηβαῖοι ζήτησαν τότε νὰ καταστρέψουν ὅλως διόλου τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ πωλήσουν τοὺς κατοίκους τῆς δούλους, ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶτες δὲν τὸ δέχτηκαν. Ἡ Ἀθήνα τότε ὑποδουλώθηκε στοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ πλήρωσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀρκετὰ χρήματα γιὰ ἀποζημίωση, ἀναγκά-

στηκαν δὲ ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες νὰ γκρεμίσουν τὰ τείχη τους, καθὼς καὶ τὰ μακρὰ τείχη, ποὺ ἔνωσαν τὴν Ἀθήνα μὲ τὸν Πειραιᾶ. Ἔτσι τελείωσε ὁ φοβερὸς αὐτὸς πόλεμος, ποὺ κράτησε ἀπὸ τὸ 431 ὡς τὸ 404 π.Χ. ἦτοι 27 χρόνια.

Οἱ τριάντα τύραννοι.

Ὁ Λύσαντρος ἀφοῦ κυρίεψε τὴν Ἀθήνα διώρισε ἄρχοντες τριάντα ἄντρες, ποὺ ὠνομάστηκαν τριάντα τύραννοι. Οἱ τριάντα τύραννοι φέρονταν πολὺ σκληρὰ στοὺς Ἀθηναίους καὶ ἰδίως στοὺς δημοκρατικούς. Τότε ἓνας νέος γενναῖος, ὁ Θρασύβουλος, συνεννοήθηκε μὲ ἄλλους νέους τῆς Ἀθήνας κι ἔδιωξε τοὺς τυράννους τούτους. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔχτισαν πάλι τὰ τείχη τους καὶ ἔβαλαν κυβέρνησις σὰν πρῶτα, τὸ δὲ Θρασύβουλο τίμησαν πολὺ ἔκαμαν ποιήματα γιὰ τιμὴ του, ποὺ ἔψελναν στὴ γιορτὴ τὰ Παναθήνια. Ἀμα πέθανε τοῦ ἔστησαν ἀντιρῶντα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

—Δόξα τῆς Ἀθήνας.

Ὑστερα ἀπὸ τὶς λαμπρὲς νῆκες τοῦ Κίμωνα ἡ Ἀθήνα ἔφτασε σὲ μεγάλη δόξα καὶ γίνηκε ἡ πρώτη πόλη τῆς Ἑλλάδας. Ἀπὸ τὸν Περικλῆ ἡ πόλη στολίστηκε μὲ λαμπρὰ χτίρια· ἀπ' αὐτὰ τὰ πιὸ σπουδαῖα εἶναι ὁ Παρθενῶνας, τὰ Προπύλαια, τὸ Ἐρεχθεῖον καὶ ἄλλα. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔζησαν στὴν Ἀθήνα οἱ πιὸ μεγάλοι σοφοί, ποιητὲς καὶ καλλιτέχνες, παρὰ πολὺ δὲ προώδεψαν τὰ γράμματα καὶ οἱ τέχνες. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κι ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις προώδεψαν πολὺ, ὅπως τὸ Ἄργος, ἡ Θήβα, ἡ Κόρινθος καὶ ἄλλες.

—Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Δυστυχῶς ὕστερα ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἄρχισαν οἱ πιὸ σπουδαῖες πόλεις τὶς ἀντιζηλίες καὶ τὶς φιλονικεῖες ἀναμεταξύ τους καὶ ξέσπασαν σ' ἓνα φοβερὸ καὶ καταστρεφτικὸ πόλεμο, τὸν Πελοποννησιακὸ, ποὺ ἔφερε σ' αὐτὲς μεγάλη καταστροφὴ καὶ ἐδυσμῖα. Ἀπὸ τότε πιά ἡ Ἑλλάδα ἄρχισε νὰ χάνη τὴ δύναμη καὶ τὴν προκοπὴ της.

ΑΡΧΗΓΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Οἱ Σπαρτιαῖτες ἀφοῦ κυρίεψαν τὴν Ἀθήνα γίνηκαν πιά ἀρχηγοὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἡ διοίκηση ὁμως τῶν Σπαρτιατῶν στὶς πόλεις πού κυρίεψαν ἦταν σκληρὴ. Σὲ κάθε πόλη διώρισαν διοικητές, πού τοὺς ἔλεγαν ἄρμολογοὶ καὶ κυβερνοῦσαν τυραννικά. Ἡ τυραννία αὐτὴ τῶν Σπαρτιατῶν δὲν περιοριζόταν μόνο στὶς πόλεις πού κυρίεψαν, ἀλλὰ καὶ στὶς συμμαχικὲς. Πολλὲς πόλεις ἀπ' αὐτὲς ἄρχισαν τότε νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ἀρχηγία τῶν Ἀθηναίων, γιὰ τοῦτο, ὅταν οἱ Σπαρτιαῖτες ἦρθαν σὲ πόλεμο μὲ τοὺς Πέρσες, οἱ πόλεις αὐτὲς κατῴρθωσαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τῆς Σπάρτης.

Ἀνάβαση τῶν μυρίων.—Κῦρος.

Ὁ Δαρεῖος, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἅμα πέθανε ἀφῆκε δύο γιούς, τὸν Ἀρταξέρξη καὶ τὸν Κῦρο. Ὁ Ἀρταξέρξης ἦταν ὁ μεγαλύτερος καὶ γιὰ τοῦτο γίνηκε βασιλιάς. Ὁ Κῦρος ὁμως πού ἦταν διοικητὴς σὲ μεγάλο μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔχοντας καὶ τὴ βοήθεια τῆς μητέρας του Παρυσάτιδας ἀποφάσισε νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν ἀδερφό του καὶ νὰ πάρῃ αὐτὸς τὴ βασιλεία. Μάζεψε λοιπὸν στρατὸ Περσικὸ καὶ πολλοὺς Ἕλληνας μισθωτοὺς καὶ ἐξεστράτευε ἐναγτίον τοῦ ἀδερφοῦ του. Ὅταν ἔφτασε στὰ Κούναξα τῆς Βαβυλώνας, συνάντησε τὸν ἀδερφό του Ἀρταξέρξη καὶ ἔκαμε μ' αὐτὸν μάχη, ὅπου ὁ μὲν Ἀρταξέρξης πληγώθηκε ἀπὸ τὸν Κῦρο, ὁ δὲ Κῦρος σκοτώθηκε ἀπὸ ἓνα σωματοφύλακα τοῦ Ἀρταξέρξης. Ὁ Περσικὸς στρατὸς τοῦ Κῦρου, ἅμα εἶδε ὅτι ὁ ἀρχηγὸς του σκοτώθηκε, πῆγε μὲ τὸν Ἀρταξέρξη, οἱ δὲ Ἕλληνες μισθωτοὶ ἔμειναν μόνοι. Ὁ Ἀρταξέρξης τότε ζήτησε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας νὰ παραδοθῶν. «Τόσοι λίγοι πού εἶστε μέσα σ' ἐχθρική χώρα, τί μπορεῖτε χωρὶς ἐμένα νὰ κάμετε;» Τοὺς εἶπε ὁ Ἀρταξέρξης. Οἱ Ἕλληνες ὁμως ὄχι μόνο ἀρνήθηκαν νὰ παραδώσουν τὰ ὄπλα τους, ἀλλὰ καὶ ἐξακολούθησαν τὸν πόλεμο μὲ ἐπιτυχία.

Κάθοδος τῶν μυρίων.

Τότε ὁ Τισσαφέρνης, ἕνας ἀπὸ τοὺς τέσσερεις στρατηγούς τοῦ Ἀρταξέρξη, κάλεσε στὴ σκηνή του τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων γιὰ νὰ συνεννοηθῆ μαζί τους. Ὅταν δὲ αὐτοὶ πῆγαν, ὁ Τισσαφέρνης τοὺς σκότωσε. Οἱ Ἕλληνες ἂν καὶ ἔμειναν μόνοι καὶ χωρὶς ἀρχηγούς μέσα σὲ χώρα ἐχθρική καὶ μεγάλη, δὲν ἀπελπίστηκαν, ἀλλὰ ἔβαλαν ἀμέσως ἄλλους στρατηγούς· ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν κι ὁ Ξενοφώντας ὁ Ἀθηναῖος, ποὺ ἀκολουθοῦσε τοὺς μυρίους ὡς ἀπλὸς στρατιώτης. Ὁ Ξενοφώντας αὐτὸς μὲ τὴν ἐξυπνάδα του καὶ τὴν ἀντρεία του νίκησε ὅλα τὰ ἐμπόδια ποὺ βρῆκε στὸ δρόμο καὶ ὠδήγησε τοὺς Ἕλληνες μὲ πολλὰ βάσανα καὶ στεναχώριες, ποὺ ἔκαμαν πολλοὺς νὰ πεθάνουν, στὴν Τραπεζούντα, πόλη Ἑλληνική στὸν Εὐξείνιο Πόντο. Ὅταν δὲ οἱ Ἕλληνες εἶδαν θάλασσα ἀπὸ τὴν κορυφή ἑνὸς βουνοῦ, φώναξαν ὅλοι ἀπὸ χαρὰ «Θάλασσα, θάλασσα». Ἀπὸ τὴν Τραπεζούντα διὰ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἔφτασαν στὸν Ἑλλήσποντο καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ λέγεται «ἀνάβαση καὶ κάθοδος τῆς μυρίων» καὶ γίνηκε στὰ 401 π.Χ. Ἔγραψε δὲ γι' αὐτὴ ὁ ἴδιος ὁ Ξενοφώντας.

Ἀγησίλαος.

Ἀμα ὁ Ἀρταξέρξης ἔμαθε ὅτι πολλὲς Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας βοήθησαν τὸν ἀδερφό του Κῦρο ἐναντίον του, ἀποφάσισε νὰ τὶς τιμωρήσῃ. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἔστειλε τὸν Τισσαφέρνη. Τότε οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις ζήτησαν τὴ βοήθεια τῆς Σπάρτης· αὐτὴ ἔστειλε ἀμέσως γιὰ βοήθεια 20 χιλιάδες στρατὸ μὲ ἀρχηγὸ τὸ γενναῖο Ἀγησίλαο. Ὁ Ἀγησίλαος νίκησε τὸν Τισσαφέρνη καὶ προχώρησε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀσίας, γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ὅλες τὶς Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Ἀσίας ἀπὸ τοὺς Πέρσες. Πρὶν τελειώσῃ τὴν ἐκστρατεία ὁ Ἀγησίλαος τὸν κάλεσαν στὴ Σπάρτη, γιὰτὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τοὺς Κορινθίους καὶ τοὺς Ἀργεῖους πῆραν δῶρα ἀπὸ τὸν

Τισσαφέρην καὶ κήρυξαν ἐναντίον τῆς Σπάρτης πόλεμο. Ἄμα ὁ Ἀγησίλαος γύρισε στὴ Σπάρτη, ὠδήγησε τοὺς Σπαρτιαῖτες καὶ ἀφοῦ πολέμησε τὸ στρατὸ τῶν Ἀθηναίων, Κορινθίων καὶ Θηβαίων στὴν πόλη Κορώνεια τῆς Βοιωτίας νίκησε αὐτόν, ἀλλὰ πληγώθηκε.

Στὸ μεταξὺ ὅμως ὁ Κόνωνας ὁ ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων, ἐνῶ γύριζε στὴν Ἀθήνα μὲ τὸ στόλο, κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τὸ στόλο τῶν Σπαρτιατῶν καὶ νὰ φοβέρισῃ ὅλη τὴ Λακωνικὴ. Οἱ Σπαρτιαῖτες τότε δὲν μπορούσαν νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι ἔστειλαν στὴν Περσία τὸν Ἀνταλκίδα κι ἔκαμε εἰρήνη μὲ τοὺς Πέρσες· συμφώνησαν δὲ ὅλες οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Ἀσίας νὰ ἔρθουν καὶ πάλι στὴν ἐξουσία τῶν Περσῶν. Ἡ ταπεινωτικὴ αὐτὴ εἰρήνη ὠνομάστηκε ἀπὸ τὸν Ἀνταλκίδα «ἀ ν τ α λ κ ῖ δ ε ι ο ς ε ἰ ρ ῆ ν η», γίνηκε δὲ στὰ 386 π.Χ.

Πελοπίδας.

Ἦστερα ἀπὸ τὴν Ἀνταλκίδειο εἰρήνη οἱ Σπαρτιαῖτες, ἐπειδὴ δὲν μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν ποὺ ἔχασαν τὴν ἀρχηγία τους, ἄρχισαν νὰ ζητοῦν εὐκαιρία νὰ γίνουν πάλι κύριοι σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶχαν κάποια γιορτὴ, ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν Φοιβίδας ἐπιτέθηκε ἐναντίον τῶν Θηβαίων μὲ τὸ στρατὸ του κι ἐγκαταστάθηκε στὴν ἀκρόπολή τους, τὴν Καδμεία. Οἱ Θηβαῖοι τότε παραπονέθηκαν στοὺς Σπαρτιαῖτες· ἐκεῖνοι τιμώρησαν μὲν τὸν Φοιβίδα, δὲν ἀφῆκαν ὅμως τὴν Καδμεία. Πολλοὶ τότε ἀπὸ τοὺς Θηβαίους, ἐπειδὴ βασανίζονταν ἀπὸ τοὺς Σπαρτιαῖτες, ἔφυγαν ἀπὸ τὴ Θήβα καὶ πῆγαν στὴν Ἀθήνα. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Πελοπίδας ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια καὶ πολὺ πατριώτης. Αὐτὸς εἶχε μεγάλη φιλία μὲ τὸν Ἐπαμεινώνδα καὶ συνεννοοῦνταν μαζὶ πῶς νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα τους ἀπὸ τοὺς Σπαρτιαῖτες. Ὁ Πελοπίδας τότε ἔκαμε μιὰ ομάδα ἀπὸ 12 Θηβαίους ἐξόριστους· αὐτοὶ μιὰ μέρα τοῦ χειμῶνα ντύθηκαν κυνηγετικὰ φορέματα, πῆραν τὰ ὄπλα τους καὶ τοὺς σκύλους τους καὶ βγήκαν σὲ κυνήγι τάχα. Ἀπὸ τὴν Ἀ-

θήνα πήγαν στὴν Ἐλευσίνα κι ἀπ' ἐκεῖ στὴ Θήβα, ὅπου ἔμειναν τὴ νύχτα στὸ σπίτι κάποιου Θηβαίου, πού εἶχαν συνεννοηθῆ μαζί του καὶ λεγόταν Χάρωνας. Ἐκεῖ ἀντάμωσαν κι ἄλλους Θηβαίους συνωμότες.

Οἱ τύραννοι τῶν Θηβαίων εἶχαν μαζευτῆ τὴ νύχτα ἐκείνη στὸ σπίτι τοῦ γραμματικοῦ τους Φυλλίδα, πού τοὺς εἶχε καλέσει σὲ τραπέζι. Ὁ Φυλλίδας αὐτός, ἂν καὶ ἦταν γραμματικὸς τῶν τυράννων, μ' ὅλα ταῦτα εἶχε συνεννοηθῆ μὲ τοὺς συνωμότες Θηβαίους. Ἡ συνωμοσία παρ' ὀλίγο νὰ προδινόταν, γιατί ἓνας σταλμένος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἔφερε τὴ νύχτα ἐκείνη σ' ἓνα ἀπὸ τοὺς τυράννους, τὸν Ἀρχία, ἓνα γράμμα πού τὰ φανέρωνε ὅλα. Ἀλλ' ὁ Ἀρχίας, πού εἶχε ζαλιστῆ ἀπὸ τὸ κρασί, ὄχι μόνο δὲ διάβασε τὸ γράμμα, ἀλλὰ τὸ ἔρριξε ἀποκάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του λέγοντας «γι' αὐτοὺς τὰ σπουδαῖα». Οἱ συνωμότες τότε μὲ ἀρχηγὸ τὸν Πελοπίδα ἀφοῦ ντύθηκαν γυναικεῖα φορέματα καὶ σκέπασαν τὰ πρόσωπά τους, πήγαν στὸ σπίτι τοῦ Φυλλίδα καὶ μπῆκαν μέσα. Οἱ τύραννοι ἔτρεξαν νὰ τοὺς ὑποδεχτοῦνε μὲ χαρὰ νομίζοντας ὅτι ἦταν γυναῖκες. Τότε αὐτοὶ τραβώντας τὰ σπαθιά τους, πού εἶχαν κρύψει, τοὺς ἐπιτέθηκαν καὶ τοὺς ἔσφαξαν.

Ὁ Πελοπίδας τότε, ἀφοῦ ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοὺς φυλακισμένους Θηβαίους, προσκάλεσε τὸ λαὸ νὰ διώξῃ τοὺς Σπαρτιᾶτες. Οἱ Θηβαῖοι τότε τοὺς ἐπιτέθηκαν καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ κλειστοῦν στὴν Καδμεία. Ἀργότερα οἱ Θηβαῖοι ἔδιωξαν αὐτοὺς κι ἀπ' ἐκεῖ. Οἱ Σπαρτιᾶτες τότε ἔστειλαν στρατὸ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Θηβαίους. Ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι ἂν καὶ ἦταν λιγώτεροι ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες, εἶχαν ὅμως στρατηγοὺς λαμπροὺς, τὸν Ἐπαμεινώνδα καὶ Πελοπίδα. Ὁ Πελοπίδας ἦταν ἀρχηγὸς σ' ἓνα σῶμα ἀπὸ 300 νέους Θηβαίους, πού λεγόταν ἱερός λόχος. Οἱ νέοι αὐτοὶ εἶχαν ὀρκιστῆ νὰ πεθάνουν ὅλοι γιὰ τὴν πατρίδα τους. Οἱ δυὸ στρατοὶ συναντήθηκαν στὴν πόλη τῆς Βοιωτίας Λεῦκτρα, ὅπου πολέμησαν μὲ μεγάλο πείσμα καὶ νικήθηκαν οἱ Σπαρτιᾶτες, σκοτώθηκε δὲ καὶ ὁ βασιλιάς τους Κλεόμβροτος. Ὁ πόλεμος αὐτὸς γίνηκε στὰ 371 π.Χ. Ἔτσι τὴν ἀρχηγία τῆς Ἑλλάδας πῆραν τότε οἱ Θηβαῖοι.

Ύστερα ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔκαμε συμμαχία μὲ πολλοὺς Πελοποννησίους. Οἱ δὲ Ἀρκάδες μὲ τὴ συμβουλή τῶν Θηβαίων μάζεψαν τοὺς κατοίκους ἀπὸ πολλῆς πόλεως τοὺς σ' ἓνα μέρος κοντὰ στὰ σύνορα τῆς Λακωνικῆς καὶ ἔχτισαν ἐκεῖ μιὰ πόλη πού τὴν ὠνόμασαν Μεγάλη—πόλη (Μεγαλόπολη). Οἱ Σπαρτιᾶτες τὴ συγκέντρωση αὐτῆ τῶν Ἀρκάδων κοντὰ στὰ σύνορά τους τὴν θεώρησαν γιὰ ἐχθρική πρόξηση καὶ τοὺς κήρυξαν τὸν πόλεμο. Οἱ Ἀρκάδες τότε ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τοὺς Θηβαίους κι ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔτρεξε ἀπὸ τὴ Θήβα μὲ στρατὸ γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσει, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμαθε, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι φιλιώθηκαν μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ ἐτοιμάζονταν νὰ πιᾶσουν τὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου γιὰ νὰ τοὺς κλείσουν στὴν Πελοπόννησον, ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσει στὴ Θήβα.

Ἡ μάχη στὴ Μαντινεία.

Στις ἀρχὲς τοῦ 363 ὁ Ἐπαμεινώνδας μὲ στρατὸ πῆγε ἐναντίον τῆς Σπάρτης γιὰ νὰ τὴν κυριέψει. Οἱ Σπαρτιᾶτες ὅμως μαζεύτηκαν στὴ Μαντινεία καὶ τὸν περίμεναν. Ἐκεῖ γίνηκε δυνατὴ μάχη καὶ οἱ Θηβαῖοι νίκησαν. Στὴ μάχη ὅμως αὐτὴ ὁ Ἐπαμεινώνδας πληγώθηκε σοβαρὰ στὸ στῆθος ἀπὸ κοντάρι ἐχθρικό, πού ἡ μύτη ἔσπασε καὶ ἔμεινε μέσα του. Ἀμέσως τὸν ἔφεραν στὴ σκηνὴ του, ὅπου οἱ γιατροὶ εἶπαν ὅτι, ὅταν βγῆ ἡ μύτη τοῦ κονταριοῦ, θὰ πεθάνη. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἄκουσε ἀτάραχος τοῦτο καὶ ρώτησε μόνο ἂν νίκησαν οἱ Θηβαῖοι καὶ ἂν σώθηκε ἡ ἀσπίδα του, ἐπειδὴ τὸ χάσιμο τῆς ἀσπίδας τὸ εἶχαν γιὰ προσβολὴ μεγάλη. Ἄμα ἔμαθε ὅτι οἱ Θηβαῖοι νίκησαν καὶ ὅτι σώθηκε ἡ ἀσπίδα του, διάταξε νὰ τραβήξουν τὴ μύτη τοῦ κονταριοῦ, ἀφοῦ εἶπε σ' ἐκείνους πού ἦταν κοντὰ του: «τώρα πεθαίνω εὐχαριστήμενος». Τότε ἓνας φίλος του τοῦ εἶπε: «Ἐπαμεινώνδα, πεθαίνεις χωρὶς παιδιά». Ἐκεῖνος ἀπάντησε: «Ἀφήνω δυὸ θυγατέρες, τὴ νίκη στὰ Λεῦκτρα καὶ τὴ νίκη στὴ Μαντινεία» καὶ πέθανε στὰ 362 π.Χ. σὲ ἡλικία 56 χρόνων.

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Φίλιππος.

Στὰ 800 π.Χ. τὸ Μακεδονικὸ βασίλειο ἦταν μικρό, ἀλλὰ ὕστερα κυρίεψε κι ἄλλες πόλεις καὶ γίνηκε πολὺ δυνατὸ. Ὅταν βασίλευε στὴ χώρα αὐτὴ ὁ Ἀμύντας, οἱ Πέρσες ποὺ περνοῦσαν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ κατεβοῦν στὴν Ἑλλάδα κυρίεψαν αὐτὸ καὶ τὸ ὑποχρέωσαν νὰ πληρῶνῃ φόρο στὴν Περσία. Ὁ δὲ γιὸς τοῦ Ἀμύντα Ἀλέξανδρος (ὄχι ὁ μέγας) ἀναγκάστηκε ἀπὸ τὸν Ζέρξη νὰ ἐκστρατέψῃ μαζί του ἐναντίον τῆς Ἑλλάδας. Ὅταν ὅμως τελείωσαν οἱ Περσικοὶ πόλεμοι καὶ βγῆκαν νικητὲς οἱ Ἕλληνες, οἱ Μακεδόνες ἔπαψαν πιά νὰ πληρῶνουν φόρους στοὺς Πέρσες κι ἔκαμαν βασιλιά τους τὸν Ἀρχέλαο. Αὐτὸς ἔφερε τὴν πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου του ἀπὸ τὴν Ἐδεσσα στὴν Πέλλα. Ὑστερα ἀπὸ τὸν Ἀρχέλαο γίνηκε βασιλιάς ὁ Φίλιππος, ἀλλὰ βρῆκε τὴ Μακεδονία

Ὁ Φίλιππος.

σὲ κακὴ κατάστασι ἀπὸ τὴν ἀναμεταξύ τους φιλονικεῖες. Ὁ Φίλιππος ἔδειξε τόση ἱκανότητα, ὥστε σὲ λίγο ἐτοίμασε στρατὸ καλὸ καὶ μ' αὐτὸν κατώρθωσε νὰ φέρῃ τὴν τάξι στὸ κράτος του καὶ νὰ κυριέψῃ πολλὲς ἄλλες χώρες. Τέλος ἡ δύναμη τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους στὴν ἐποχὴ τοῦ Φιλίππου γίνηκε πολὺ μεγάλη καὶ τότε σκέφτηκε νὰ ἀνακατευτῆ στὶς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδας καὶ νὰ κυριέψῃ αὐτήν. Ἔστειλε λοιπὸν μὲ τὸ σκοπὸ αὐτὸ κατασκόπους σὲ πολλὲς Ἑλληνικὲς πόλεις καὶ ἰδιαιτέρως στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ ἐπαινοῦν αὐτὸν καὶ νὰ προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ τῶν Ἀθηναίων γιὰ τὸ Μακεδονικὸ κράτος. Ἐνας ἀπὸ τοὺς κατασκόπους αὐτοὺς ἦταν ὁ Αἰσχίνης ὁ ρήτορας. Τοὺς κατασκόπους αὐτοὺς καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου κατάλαβαν πολλοὶ ἐπί-

σημοὶ Ἀθηναῖοι, ὅπως ὁ Δημοσθέσης κι ὁ Φωκίωνας πού παρακινουῦσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ δίνουν προσοχὴ στὰ λόγια τοῦ Φιλίππου. Σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση βρισκόνταν τὰ πράματα, ὅταν οἱ Θηβαῖοι μὲ τὴ βοήθεια τῶν Θεσσαλῶν καὶ μερικῶν ἄλλων γειτόνων τους κήρυξαν τὸν πόλεμο τῶν Φωκῶν, ἐπειδὴ οἱ Φωκεῖς ἄρπασαν τὴν περιουσία τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν. Τότε οἱ Φωκεῖς ζήτησαν βοήθεια ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Σπαρτιᾶτες· αὐτοὶ βοήθησαν τοὺς Φωκεῖς καὶ ἔτσι ἄρχισε ὁ Φωκικὸς πόλεμος, πού κράτησε 9 χρόνια.

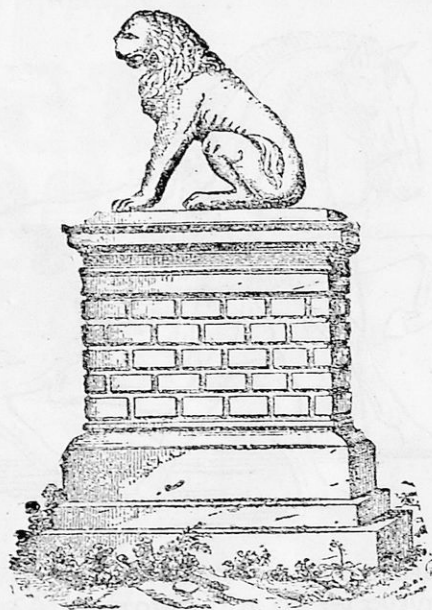
Ὁ Φίλιππος βρῆκε τότε εὐκαιρία, ἐτοίμασε στρατὸ καὶ κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα. Ἀφοῦ κυρίεψε τὴ Θεσσαλία καὶ ἦρθε στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα, πῆγε νὰ πιάσῃ τὰ στενὰ στὶς Θερμοπύλες μὲ σκοπὸ νὰ πολεμήσῃ κι αὐτὸς τοὺς Φωκεῖς. Ἀλλὰ δὲν πέτυχε τὸ σκοπὸ του, ἐπειδὴ τὰ στενὰ τὰ εἶχαν πιάσει οἱ Ἀθηναῖοι. Γυρίζοντας τότε στὴ Μακεδονία κυρίεψε πολλὲς ἀποικίες τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ μάχη τῆς Χαιρώνειας.

Ἄμα κυρίεψε ὁ Φίλιππος τὶς ἀποικίες τῶν Ἀθηναίων στὴ Μακεδονία καὶ στὴ Χαλκιδική, ζήτησε ἀπ' αὐτοὺς νὰ κάμουν εἰρήνη καὶ ν' ἀναγνωρίσουν τὴν κατοχὴ του στὶς ἀποικίες αὐτές. Οἱ Ἀθηναῖοι δέχτηκαν, ἀφοῦ τοὺς ὑποσχέθηκε, ὅτι θὰ κυρίεψῃ αὐτὸς τὴ Φωκίδα. Ὁ Φίλιππος λοιπὸν σὲ λίγο κυρίεψε τὴ Φωκίδα, ὅπως ὑποσχέθηκε. Ἀμέσως τότε κάλεσε τὸ ἀμφικτυονικὸ συνέδριο καὶ πέτυχε ἀπ' αὐτό, ὅπως οἱ Φωκεῖς σκορπιστοῦν σὲ μικρὰ χωριά, νὰ ἀποκλειστοῦν ἀπὸ τὸ συνέδριο, καὶ οἱ δυὸ ψῆφοι, πού εἶχαν αὐτοὶ στὸ συνέδριο, νὰ δοθοῦν σ' αὐτὸν καὶ στοὺς διαδόχους τους. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Φίλιππος ἀνακατεύτηκε στὶς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδας. Ὑστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ἦρθε πάλι στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Λοκροῦς, ἐπειδὴ καλλιεργοῦσαν μέρος ἀπὸ τὰ κτήματα τοῦ μαντείου.

Ὁ Φίλιππος, ἀφοῦ στὴν ἀρχὴ κυρίεψε τὴν Ἄμφισσα, προχώρησε καὶ κυρίεψε κατόπι τὴν Ἑλάτεια. Ἄμα πληροφορήθηκαν τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι φοβήθηκαν κι ἀμέσως ἔστειλαν στρατὸ ἐναντίον τοῦ Φι-

λίππου και τὸν συνάντησαν στὴν πόλη Χαιρώνεια. Ἐκεῖ γίνηκε φοβερὴ μάχη, ὅπου πολέμησαν μὲν γενναῖα, ἀλλὰ νικῆθηκαν ἀπὸ τὸ Φίλιππο καὶ ὑποτάχθηκαν σ' αὐτὸν καθὼς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Στὴ μάχη αὐτῆ τῆς Χαιρώνειας πολέμησε καὶ ὁ ἱερὸς λόχος τῶν Θηβαίων καὶ καταστράφηκε ὅλος. Γιά τιμὴ δὲ αὐτῶν ὕστερα ἀπὸ χρόνιαστήθηκε στὴ Χαιρώνεια μαρμαρένιο λιοντάρι ποὺ βρίσκεται καὶ σήμερα. Ὁ Φίλιππος ὕστερα ἀπὸ τὴ νίκη του αὐτῆ κάλεσε στὴν Κόρινθο συνέδριο ὄλων τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν κι ἀναγνωρίστηκε ἀρχιστράτηγος σ' ὅλους τοὺς Ἕλληνες, γιὰ νὰ ἐκστρατέψῃ καὶ τιμωρήσῃ τοὺς Πέρσες γιὰ τὰ κακὰ ποὺ ἔκαμαν στὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἐνῶ ἐτοιμαζόταν γιὰ τοῦτο, δολοφονήθηκε στὴ Μακεδονία ἀπὸ κάποιον νέο Πανσανία στὰ 336 π.Χ.

Ὁ Λέοντας τῆς Χαιρώνειας.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἀλεξάντρου.

Ἄμα πέθανε ὁ Φίλιππος γίνηκε βασιλιάς ὁ γιὸς του Ἀλέξαντρος, ποὺ ὠνομάστηκε μέγας γιὰ τὰ λαμπρὰ του κατορθώματα. Ὁ πατέρας του φρόντισε νὰ τοῦ δώσῃ Ἑλληνικὴ παιδεία, γιὰ τοῦτο κάλεσε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὸν περίφημο στὴν ἐποχὴ ἐκείνη σοφὸ Ἀριστοτέλη καὶ τὸν διώρισε δάσκαλο τοῦ γιοῦ του. Ὁ Ἀλέ-

ξαντρος αγαπούσε πολύ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, ἀγαπούσε δὲ καὶ σεβόταν τὸ δάσκαλό του. Ὄταν μιλοῦσε γι' αὐτὸν ἔλεγε: «Στὸν πατέρα μου χρωστῶ τὴ ζωὴ, στὸ δάσκαλό μου ὅμως χρωστῶ τὴν καλὴ ζωή». Ἦταν

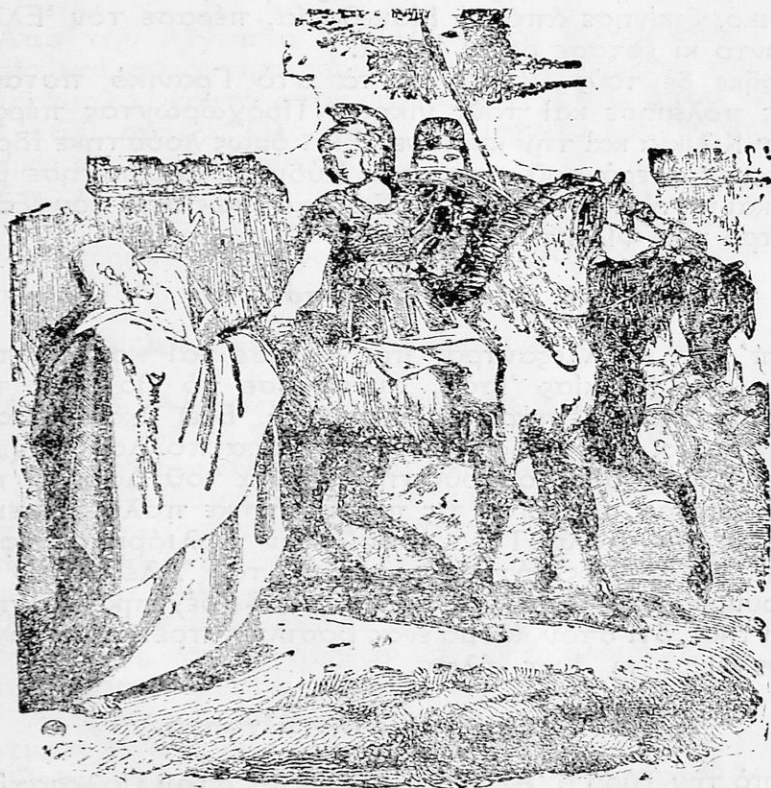
πολύ ἐξυπνος καὶ ἀγαπούσε τὰ μεγάλα κατορθώματα· ὅταν ἦταν παιδί ἀκόμα καὶ μάθαινε καμιὰ νίκη τοῦ πατέρα του λυπόταν κι ἔλεγε: «ὁ πατέρας μου δὲ θὰ ἀφήσῃ τίποτα νὰ κάμω ἐγώ!». Ὁ Ἀλέξαντρος σὲ ἡλικία 14 χρονῶν κατώρθωσε νὰ ἡμερέψῃ τὸ ἄλογο τοῦ πατέρα του Βουκεφάλα, πού οἱ ἄλλοι δὲν μπόρεσαν νὰ

ἡμερέψουν, γιατί τὸ ἄλογο φοβόταν καὶ δὲν ἄφηνε κανένα νὰ τὸ πλησιάσῃ· ὁ Ἀλέξαντρος κατάλαβε, ὅτι τὸ ἄλογο φοβόταν, ἐπειδὴ ἔβλεπε τὸν ἥσκιο του καὶ γιὰ τοῦτο τὸ γύρισε στὸν ἥλιο καὶ κατώρθωσε νὰ τὸ καβαλικέψῃ. Τοῦτο ἄμα εἶδε ὁ Φίλιππος τοῦ εἶπε: «Γιέ μου, ζήτη πῶς μεγάλο βασίλειο, γιατί ἡ Μακεδονία δὲ σὲ χωρᾶ». Ὁ Ἀλέξαντρος πολέμησε καὶ στὴ Χαιρώνεια καὶ διακρίθηκε μάλιστα.

Ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος βασιλιάς.

Ὄταν ὁ Ἀλέξαντρος γίνεκε βασιλιάς ἦταν 20 χρονῶν. Τὴ στιγμὴ πού ἐτοιμαζόταν νὰ ἐκστρατέψῃ πέρα ἀπὸ τὸ Δούναβη, ἔμαθε ὅτι οἱ Θηβαῖοι ἐπαναστάτησαν, ἐπειδὴ ἔμαθαν ὅτι σκοτώθηκε. Ἀμέσως μὲ τὸ στρατό του ἦρθε στὴ Θήβα καὶ τὴν κατάρσρεψε, ἐτοιμαζόταν δὲ νὰ πάγῃ καὶ ἐναντίον τῆς Ἀθήνας, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε,

γιατί οι Ἀθηναῖοι δήλωσαν σ' αὐτὸν ὑποταγή. Γιὰ νὰ ὑποχρεώσῃ δὲ τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτὸν ἀρχηγό, κάλεσε συνέδριο στὴν Κόρινθο καὶ τὸν ἀναγνώ-

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος φεύγοντας γιὰ τὴν ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Περσῶν ἀποχαιρετίζει τὸν δάσκαλό του.

ρισαν ἀρχιστράτηγο τῶν Ἑλλήνων γιὰ νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος νικά τοὺς Πέρσες

Ὑστερα ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος γύρισε στὴ Μακεδονία καὶ ἀφοῦ πῆρε 30 χιλιάδες πεζικὸ στρατὸ καὶ 4,500 ἵππικὸ, ξεκίνησε ἀπὸ τὴ Μακεδονία, πέρασε τὸν Ἑλλησποντο κι ἔφτασε στὴν Ἀσία.

Βρῆκε δὲ τοὺς Πέρσες κοντὰ στὸ Γρανικὸ ποταμὸ, τοὺς πολέμησε καὶ τοὺς νίκησε. Προχωρώντας πέρασε στὴν Κιλικία καὶ τὴν κυρίεψε. Ἐκεῖ ὅμως λούστηκε ἰδρωμένος στὰ νερὰ τοῦ ποταμιοῦ Κύδνου, ἀρρώστησε βαριά καὶ κιντύνεψε νὰ πεθάνη. Σώθηκε ὅμως ἀπὸ τὸν ἔξοχο γιαιτρό του Φίλιππο.

Ἡ μάχη στὴν Ἴσσο.

Ἀπ' ἐκεῖ ὁ Ἀλέξαντρος προχώρησε καὶ κοντὰ στὴν πόλη τῆς Κιλικίας Ἴσσο, συνάντησε τὸ βασιλιὰ τῆς Περσίας Δαρεῖο μὲ πάρα πολὺ στρατό. Ἐκεῖ ἔκαμε μ' αὐτὸν πόλεμο, τὸν νίκησε κι ἔπιασε πάρα πολλοὺς αἰχμαλώτους, μαζὶ δὲ μ' αὐτοὺς τὴ γυναῖκα τοῦ Δαρείου καὶ τὶς θυγατέρες του, πού τὶς περιποιήθηκε πολὺ. Ἐπειτα κυρίεψε τὴν πόλη Τύρο, ἀφοῦ τὴν πολιορκήσε ἑφτά μῆνες. Ὁ Δαρεῖος ζήτησε τότε ἀπὸ τὸν Ἀλέξαντρο νὰ κάμουν εἰρήνη. Ὁ Ἀλέξαντρος ὅμως δὲ δέχτηκε καὶ τοῦ ἀπάντησε, ὅτι στὸν κόσμον ἕνας βασιλιὰς πρέπει νὰ εἶναι, ὅπως εἶναι κι ἕνας ἥλιος.

Ὁ Ἀλέξαντρος στὴν Αἴγυπτο.

Ἀπὸ τὴν Τύρο ὁ Ἀλέξαντρος ἔφτασε στὴν Παλαιστίνη καὶ ἔπειτα στὴν Αἴγυπτο, ὅπου στὰ παράλια ἔχτισε ὠραία πόλη καὶ τῆς ἔδωκε τὸ ὄνομά του, Ἀλεξάνδρεια. Ὅταν δὲ κίνησε νὰ πάγῃ στὸ μαντεῖο τοῦ Δία τοῦ Ἄμμωνα, οἱ ἱερεῖς τοῦ ναοῦ βγῆκαν καὶ τὸν ὑποδέχτηκαν καὶ τὸν ὠνόμασαν γιὸ τοῦ Δία.

Ἡ μάχη στὰ Γαυγάμηλα.

Ὁ Ἀλέξαντρος κυριεύει τὸ Περσικὸ κράτος.

Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ὁ Ἀλέξαντρος γύρισε πάλι στὴν Ἀσία καὶ συνάντησε τὸ Δαρεῖο μὲ τὸ στρατό του στὰ Γαυγάμηλα, κοντὰ στὸν ποταμὸ Τίγρητα ὅπου νίκησε καὶ πάλι αὐτόν. Ὅλο τότε τὸ Περσικὸ κράτος ὑποτάχθηκε στὸν Ἀλέξαντρο.

Ἐπειτα πῆγε στὴ Βαβυλῶνα καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὰ Σοῦσα καὶ τὰ Ἐκβάτανα. Ὅλες οἱ πόλεις καὶ οἱ χῶρες αὐτὲς ὑποτάχτηκαν σ' αὐτόν, ἄπειρα δὲ ἦταν τὰ λάφυρα ποὺ μοίρασε στὸ στρατό του.

Ὁ Ἀλέξαντρος προχωρεῖ στὶς Ἰνδίες.

Ἀφοῦ ὁ Ἀλέξαντρος κυρίεψε τὴ Βακτριανή, προχώρησε στὶς Ἰνδίες. Ἐκεῖ πολέμησε μὲ τὸ βασιλιά τῶν Ἰνδῶν Πῶρο, τὸν νίκησε καὶ τὸν ἔπιασε αἰχμάλωτο. Λέγουν δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξαντρος ρώτησε τὸν Πῶρο πῶς θέλει νὰ τὸν μεταχειριστῆ· ἐκεῖνος ἀπάντησε: «βασιλικά». Ὁ Ἀλέξαντρος θαύμασε τὸν ἄντρα καὶ τοῦ χάρισε τὸ βασιλεῖό του κι ἄλλες χῶρες ἀκόμα.

Ἐνῶ ὅμως προχωροῦσε στὰ βαθύτερα τῶν Ἰνδιῶν, οἱ στρατιῶτες του ἀρνήθηκαν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, γιατί ἦταν κατακουρασμένοι ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους. Τότε ὁ Ἀλέξαντρος ἀναγκάστηκε νὰ σταματήσει ὡς ἐκεῖ, ἔφτιασε δὲ στὸ μέρος ἐκεῖνο ναοὺς τῶν θεῶν.

Ὅταν γύρισε στὰ Σοῦσα, ἔκαμε μεγάλη γιορτὴ γιὰ τὶς νίκες του. Ὁ Ἀλέξαντρος γιὰ νὰ πετύχη τὴν ἔνωση τῶν ἀσιατικῶν λαῶν μὲ τοὺς Ἕλληνας, διώρισε Ἕλληνες δασκάλους σ' ὅλες τὶς χῶρες ποὺ κυρίεψε. Ἔτσι κατῶρθωσε νὰ ξαπλώσῃ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα σ' ὅλον τὸ γνωστὸ κόσμο τότε. Πολλοὺς δὲ ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του πάντρεψε μὲ γυναῖκες Περσίδες κι αὐτὸς παντρεύτηκε τὴν κόρη τοῦ Δαρείου Ρωξάνη.

Ἐπειτα γύρισε στὴ Βαβυλῶνα, ὅπου ἀρρώστησε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους καὶ πέθανε σὲ ἡλικία 33 χρονῶν

στά 323 π.Χ. Ὁ νεκρός του μεταφέρθηκε καί τάφηκε στήν Ἀλεξάνδρεια. Τέτοιος ἦταν ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος, πού κατώρθωσε σέ λίγα χρόνια νά κυριεύῃ ὅλο σχεδόν τόν πολιτισμένο τότε κόσμο.

ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΥ

Ὅταν ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος πέθαινε, τόν ρώτησε ἓνας φίλος του, σέ ποιόν ἀφήνει τή βασιλεία. Ὁ Ἀλέξαντρος ἀπάντησε, τή βασιλεία νά τήν πάρη ὁ ἄριστος ἀπό ὅλους· ἀφοῦ δέ πέθανε, οἱ πιό μεγάλοι του στρατηγοί Περδίκας, Πτολεμαῖος καί Λεονᾶτος, ἔκαμαν συμβούλιο καί ἀποφάσισαν νά ἀναγνωρίσουν διάδοχο τὸ παιδί πού θά γεννοῦσε ἡ Ρωξάνη, ἂν ἦταν ἀρσενικό. Ὅταν γέννησε ἡ Ρωξάνη ἀρσενικό, ὁ Περδίκας ἔμεινε σὸ παλάτι τοῦ Ἀλεξάντρου γιά κηδεμόνας τοῦ μικροῦ διαδόχου, πού τόν ὠνόμασαν κι αὐτὸν Ἀλέξαντρο. Ἐτσι τή βασιλική ἐξουσία ἐκτελοῦσε ὁ Περδίκας. Ἀλλὰ οἱ ἄλλοι στρατηγοί δὲν μποροῦσαν νά τὸ δεχτοῦν τοῦτο καί γι' αὐτὸ ἄρχισαν καταστρεφτικοὶ πόλεμοι ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς στρατηγούς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου. Σ' ἓνα πόλεμο ἀπ' αὐτοὺς σκοτώθηκε ὁ Περδίκας καί στή θέση του διωρίστηκε ὁ Ἀντίπατρος.

Χωρισμὸς τοῦ κράτους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου.

Κι ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Περδίκας οἱ πόλεμοι δὲν ἔπαψαν ἀναμεταξύ τους. Γι' αὐτὸ ἀποφασίστηκε νά χωριστῇ τὸ κράτος σέ τέσσερα μεγάλα βασίλεια. Τὰ βασίλεια αὐτὰ ἦταν, τῆς Αἰγύπτου μὲ βασιλιά τὸν Πτολεμαῖο, τῆς Συρίας μὲ βασιλιά τὸ Σέλευκο, τῆς Θράκης μὲ βασιλιά τὸ Λυσίμαχο καί τῆς Μακεδονίας μαζί μὲ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα μὲ βασιλιά τὸ γιὸ τοῦ Ἀντίπατρου Κάσσαντρο. Ὁ Πτολεμαῖος ἔκαμε σιγὰ σιγὰ τὴν πόλη Ἀλεξάνδρεια κέντρο ἐμπορικό· στόλισε αὐτὴν μὲ λαμπρὰ χτίρια, ἔχτισε βιβλιοθήκη καί μουσεῖο. Ἀπὸ τότε στήν Αἴγυπτο γίνηκαν πολλές Ἑλληνικὲς ἀποικίες καί ἀναπτύχθηκαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο μοιράστηκε τὸ κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος πῆρε τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀπὸ τὴν πόλην Ρώμην, ποὺ χτίστηκε στὰ 753 π.Χ. κοντὰ στὸν ποταμὸ Τίβερην στὴν Ἰταλία. Τὴν πόλην αὐτὴ ἔχτισε ὁ Ρωμύλος, ὁ ἀπόγονος τοῦ Αἰνεία, ποὺ φεύγοντας ἀπὸ τὴν Τροία, ὅταν τὴν κατὰστροψαν οἱ Ἕλληνες, ἦρθε κι ἔμεινε στὴν Ἰταλία.

Ὁ λαὸς τῆς Ρώμης κατῶρθωσε σὲ λίγα χρόνια νὰ γίνῃ τότε ὁ πιὸ δυνατὸς λαὸς τοῦ κόσμου καὶ νὰ κυριέψῃ πολλές χῶρες καὶ πόλεις. Ὁ πιὸ φοβερὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς πολέμους ποὺ ἔκαμαν οἱ Ρωμαῖοι, ἦταν ἐκεῖνος ποὺ ἔκαμαν μὲ τοὺς Καρχηδόνιους. Οἱ Καρχηδόνιοι εἶχαν μεγάλο Κράτος στὴν Ἀφρική. Τέλος οἱ Ρωμαῖοι κυριέψαν τὴν Καρχηδόνα καὶ πῆραν πλούσια λάφυρα.

Οἱ Ρωμαῖοι κυριεύουν τὴν Ἑλλάδα.

Ἀργότερα οἱ Ρωμαῖοι ἐξεστράτεψαν ἐναντίον τῆς Μακεδονίας, νίκησαν καὶ περιώρισαν τὸ κράτος της, ἀνάγκασαν δὲ τοὺς Μακεδόνας νὰ πληρώνουν φόρους στὴ Ρώμην.

Οἱ Ἕλληνες τότε κατάλαβαν πὼς πολὺ γρήγορα οἱ Ρωμαῖοι θὰ ζητοῦσαν νὰ κυριέψουν ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἦταν χωρισμένη σὲ δυὸ ὀμοσπονδίες, τὴν Αἰτωλικὴν στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀχαικὴν στὴν Πελοπόννησο. Οἱ ὀμοσπονδίες ὅμως αὐτὲς δὲν πρόκοψαν καὶ οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις ἄρχισαν νὰ ἀδυνατίζουν.

Τότε οἱ Ρωμαῖοι βρῆκαν εὐκαιρία καὶ κίνησαν πόλεμον ἐναντίον τους. Καὶ πρῶτα πῆγαν στὴν Κόρινθο, ποὺ ἦταν τότε ἡ πρώτη πόλη τῆς Ἀχαικῆς ὀμοσπονδίας, καὶ τὴν κυριέψαν. Οἱ ἄγριοι Ρωμαῖοι μπαίνοντας μέσα στὴν ὠραία καὶ πολὺ πλούσια πόλη τὴν λεηλάτησαν καὶ κατὰστροψαν ὅλα τὰ ἔργα τῆς τέχνης, ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ. Ὁ στρατηγὸς μάλιστα τῶν Ρωμαίων Μόμμιος πρῶτος ἄρχισε τὴν καταστροφὴ τῶν ὠραίων καλλιτε-

χνικῶν ἔργων. Ἐπειτα ὁ Μόμμιος κυρίεψε κι ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις κι ἡ Ἑλλάδα ὅλη γίνηκε Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία στὰ 146 π.Χ. ὠνομάστηκε δὲ Ἀχαΐα. Μαζὶ μ' αὐτὴ κυριεύτηκε κι ἡ Μακεδονία.

Τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος ξαπλώθηκε καὶ σ' ἄλλες χῶρες, τέλος δὲ κυρίεψε ὅλον τὸν κόσμον.

Οἱ Ρωμαῖοι ἀργότερα ἀγάπησαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ φέρονταν στοὺς Ἕλληνες φιλικὰ καὶ μ' ἀγάπη. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ρώμης ὠνομάστηκαν τῶρα αὐτοκράτορες (καίσαρες) καὶ ἦσαν κύριοι ὅλου τοῦ κόσμου. Πρῶτος αὐτοκράτορας γίνηκε ὁ Ἰούλιος πού ἔδωκε τὸ ὄνομά του καὶ σ' ἓνα ἀπὸ τοὺς μῆνες τοῦ χρόνου.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

— Ἀρχηγία τῆς Σπάρτης.

Ἀποτέλεσμα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἦταν ἡ καταστροφή τῆς Ἀθήνας. Ὅλες οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις ἀναγνώρισαν τότε τὴ Σπάρτη γιὰ ἀρχηγό τους. Ἡ διοίκηση τῆς Σπάρτης στοὺς συμμάχους ἦταν σκληρὴ καὶ γιὰ τοῦτο στὴν πρώτη εὐκαιρία ποὺ βρῆκαν ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τῆς Σπάρτης.

— Ἡ Θήβα.

Ἐπειτα ἡ ἀρχηγία τῆς Ἑλλάδας ἤρθε στὴ Θήβα, ποὺ εἶχε γίνει δυνατὴ πόλη μὲ τὴν καλὴ διοίκηση τῶν δύο ἐξόχων ἀντρῶν, τοῦ Ἐπαμεινώντα καὶ Πελοπίδα. Αὐτοὶ νίκησαν τοὺς Σπαρτιᾶτες καὶ δόξασαν τὴν πατρίδα τους.

Μακεδονία—Φίλιππος—Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.

Στὴ Μακεδονία ἀναπτύχθηκε ἓνα κράτος στὴν ἀρχὴ μικρό· ἄμα ὅμως γίνηκε βασιλιάς σ' αὐτὸ ὁ Φίλιππος, ποὺ τὸ κυβέρνησε καλά, μεγάλωσε καὶ κατώρθωσε νὰ πάρη τὴν ἀρχηγία ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ὑστερα ἀπὸ τὸ Φίλιππο γίνηκε βασιλιάς στὴ Μακεδονία ὁ γιός τους Ἀλέξανδρος, ποὺ ὡς ἀρχηγὸς ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐξεστράτεψε στὴν Ἀσία, κυρίεψε ὅλο τὸ Περσικὸ κράτος καὶ πολλὰς ἄλλες χῶρες τῆς Ἀσίας καὶ τὴν Αἴγυπτο· προχώρησε δὲ καὶ στὶς Ἰνδίες. Ἀλλὰ στὸ μεταξὺ πέθανε κι οἱ διάδοχοι αὐτοῦ χώρισαν τὸ μεγάλο κράτος του σὲ τέσσερα μικρότερα κράτη.

— Ἡ Ἑλλάδα Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἄρχισαν καὶ πάλι ν' ἀδυνατίζουν οἱ Ἑλληνικὲς πολιτεῖες ἀπὸ τοὺς ἀναμεταξύ τους πολέμους κι ἔτσι οἱ Ρωμαῖοι βρῆκαν εὐκαιρία καὶ κυρίεψαν ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἔκαμαν Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία μὲ τὸ ὄνομα Ἀχαιΐα.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ	3
Μαντεῖα	3
Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν	3
Ἄγῶνες	4
ΣΠΑΡΤΗ	6
Κάθοδος τῶν Ἑρακλειδῶν. Λυκοῦργος	6
Ὁ Λυκοῦργος	7
Νόμοι τοῦ Λυκοῦργου	8
Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος	10
Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος	12
ΑΘΗΝΑ	13
Κόδρος ὁ βασιλιάς τῆς Ἀθήνας	13
Σόλωνας ὁ νομοθέτης	14
Κροῖσος καὶ Σόλωνας	16
Ἀνάκτηση τῆς Σαλαμίνας	18
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	19
ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ	21
Ἡ Ἐπανάσταση τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐναντίον τῶν Περσῶν	21
Ἡ μάχη στὸ Μαραθῶνα. Μιλτιάδης	22
Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν. Λεωνίδα	24
Ὁ Θεμιστοκλῆς	27
Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας	28
Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν καὶ ἡ ναυμαχία τῆς Μυκάλης	29
Ὁ Πausανίας	30
Θάνατος τοῦ Θεμιστοκλῆ	31
Ἀριστείδης ὁ Δίκαιος	31
Κίμωνας	33
Ἐξορία τοῦ Κίμωνα	34
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	35
Ἡ ΑΘΗΝΑ ΣΤΗ ΔΟΞΑ ΤΗΣ	37
Οἱ Ἀθηναῖοι παίρνουν τὴν ἀρχηγία τῆς Ἑλλάδας	37
Περικλῆς	37
ΑΛΛΕΣ Ἑλληνικὲς πόλεις	40
Τὸ Ἄργος	40
Ἡ Κόρινθος	40
Θήβα	40
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.....	41
Ἀφορμὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου	41

Θάνατος τοῦ Περικλῆ	41
Κλέωνας—Βρασιδᾶς	41
Ἄλκιβιάδης	42
Λύσαντρος	43
Ὁ Λύσαντρος κυριεύει τὴν Ἀθήνα	43
Οἱ τριάντα τύραννοι	44
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	45
ΑΡΧΗΓΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ	46
Ἀνάβαση τῶν μυρίων.—Κῦρος	46
Κάθοδος τῶν μυρίων.	47
Ἄγησίλαος.	47
Πελοπίδας	48
Ἡ μάχη στὴ Μαντίνεια	50
Ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	51
Φίλιππος	51
Ἡ μάχη τῆς Χαιρώνειας	52
ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ Ὁ ΜΕΓΑΣ	53
Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἀλεξάντρου	53
Ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος βασιλιάς	54
Ὁ Μέγας Ἀλέξαντρος νικᾷ τοὺς Πέρσες	56
Ἡ Μάχη στὴν Ἴσσο.	56
Ὁ Ἀλέξαντρος στὴν Αἴγυπτο	56
Ἡ μάχη στὰ Γαυγάμηλα. Ὁ Ἀλέξαντρος κυριεύει τὸ Περσικὸ Κράτος	57
Ὁ Ἀλέξαντρος προχωρεῖ στὶς Ἰνδίες	57
ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΥ	58
Χωρισμὸς τοῦ κράτους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου	58
Ἡ Ἑλλάδα γίνεταί ἐπαρχία τῶν Ῥωμαίων	59
Οἱ Ῥωμαῖοι κυριεύουν τὴν Ἑλλάδα	59
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	61

